

Ἐρευνα

Ἡ ΕΡΕΥΝΑ ΙΔΡΥΘΗ ΤΩ 1901 ΕΝ ΟΞΦΟΡΔῃ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ. ΛΟΦΟΡΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΙΕΞΗΓΗΣΙΝ ΤΩΝ ΝΟΜΩΝ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΚΑΙ

Κοινωνιολογία Ἀνθρωπισμὸς Μυχιολογικαὶ Ἐπιστήμαι.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΝΥΨΩΣΙΝ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΟΣ ΕΝΤΕΥΘΕΝ ΔΕ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΝ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΙΝ.

ΤΟΜ. Ε'. — ΤΕΥΧ. ΙΒ'.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ ΠΛΑΤΩΝ Ε. ΔΡΑΚΟΥΛΗΣ

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1910

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΒΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΑΠΟ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΗΣ ΑΠΟΨΕΩΣ

Ἡ διάλεξις τῆς δεσποινίδος Φελιτίας Σκέτσερδ ἐπὶ τοῦ ἀνωθι θέματος ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Συνδέσμου τῶν Ἑργατικῶν Τάξεων τῆς Ἑλλάδος, τῆς Κυριακῆς 18 τοῦ μηνός, ἦτο ἐξόχως ἐπιτυχής. Ἡ διάλεξις ἐγένετο ἀγγλιστί, ἀλλὰ ἐκάστην αὐτῆς περίοδον διηρμήνευεν εἰς τὸ ἀκροατήριον ὁ κ. Δρακούλης. Ἡ αἰθουσα ἦτο πλήρης καὶ τὸ ἐνδιαφέρον ἦτο ζωηρὸν μέχρι τέλους. Ὁ κ. Δρακούλης διὰ προεισαγωγικῆς συντόμου ὁμιλίᾳ παρουσίασε τὴν λογίαν σοσιαλιστίαν, ἐξαδέλφην του, ἐξηγήσας τὴν πολλαπλὴν δρᾶσιν τῆς ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπίνης προόδου, καὶ τὴν εὐχὴν ἢ ὁποῖα τὴν διακαίῃ ὅπως εἰς προσεχῆ τῆς ἐπίσκεψιν εἰς τὴν Ἑλλάδα εὖρη τὰς αἰθούσας τῶν Ἑργατικῶν Κέντρων συχναζομένας καὶ ὑπὸ γυναικῶν, διότι ἡ Ἑργατικὴ Ἴδέα δὲν ἐνδιαφέρει μόνον τοὺς ἀνδρας, ἀλλὰ κυρίως μάλιστα τὰς γυναῖκας, εἶνε δὲ καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα μέγας ἀριθμὸς ἐργατριῶν τῶν ὁποίων ἡ φωνὴ πρέπει νὰ ἀκουσθῇ.

Τὸ θέμα τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας, ἤρχισε λέγουσα ἡ Δνίς Σκέτσερδ, εἶνε θέμα θίγον τὴν ζωὴν καὶ τὰ συμφέροντα παντὸς ἀνθρώπου, εἴτε ἀνδρὸς εἴτε γυναικός. Ὅλοι ζῶμεν ὑπὸ τὸ κράτος οἰκονομολογικῶν νόμων, μένει δὲ μόνον νὰ ἀντιληφθῶμεν κατὰ πόσον οἱ νόμοι οὗτοι εἶνε ἄναπόφευκτοι. Δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι δὲν εἶνε ὁ νόμος ὁποῦ λειτουργεῖ, ἀλλὰ λειτουργοῦν αἱ δυνάμεις μετὰ τῶν ὁποίων σχετίζεται ὁ νόμος. Φαίνεται κάπως ἀφηρημένη ἡ ἔκφρασις αὕτη, ἀλλ' εἶνε ἀνάγκη νὰ τονισθῇ, διότι ἅμα ἕνας νόμος ἀνακαλυφθῇ ἐκόντες ἀκοντες θὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ νόμος αὗτός εἶνε ἀναλλοίωτος. Ὁφείλομεν νὰ ἀναγνωρίσωμεν τὸ γεγονός ὅτι δεδομένων τῶν αὐτῶν συνθηκῶν, κατ' ἀνάγκην ἔχομεν πάντοτε τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα. Αὐτὸ τὸ γεγονός εἶνε ἡ βῆσις ὅλων

τῶν γνώσεών μας. Ἄν δὲν εἶχεν οὕτω τὸ πρᾶγμα, ὁ βίος θὰ ἦτο ἀμοιρος λογισμοῦ. Ἐὰν οἰσοδήποτε νόμος ἦτο μεταβλητός, δὲν θὰ ὑπῆρχεν οὔτε ἀσφάλεια, οὔτε συνοχή. Κατὰ συνέπειαν εἶνε ἐξόχως εὐχάριστον πρᾶγμα ὅταν οἱ νόμοι εἶνε ἀναλλοίωτοι. Ἀλλὰ καίτοι οἱ νόμοι εἶνε ἀναλλοίωτοι οἱ παράγοντες τοῦ νόμου ἐπιδέχονται ἀλλοίωσιν. Ἐνταῦθα δὲ ἐγκεῖται ἡ ὅλη διαφορά.

Ἄς λάβωμεν ὡς παράδειγμα τὸν νόμον τοῦ Γρέσαιμ, ὅτι τὸ κίβδηλον νόμισμα ἀποδιώκει τὰ γνήσια. Ἡ ἀλήθεια αὕτη ἐξεικονίζεται ὡς ἐξῆς. Πληρόνει τις τὰ χρῆμα μετὰ χαρτινον νόμισμα. Ἐπειδὴ τὸ χαρτινον νόμισμα εἶνε εὐθηνότερον τοῦ χρυσοῦ ἢ ἀργυροῦ τὰ ὅποια ἀντιπροσωπεύει, πολλοὶ θὰ κάμουν χρῆσιν τοῦ χαρτονομίσματος, καὶ θὰ φυλάττουν τὰ χρυσὰ καὶ ἀργυρὰ δι' ἄλλας χρήσεις. Τὸ εὐθηνότερον λοιπὸν νόμισμα ἐκδιώκει τὰ ἀκριβότερα. Οὕτω καὶ τὸ μὴ ἔχον ἀξίαν νόμισμα ἐκδιώκει τὰ γνήσια. Αὐτὸ εἶνε νόμος. Πῶς θὰ ἐξέλθωμεν τῆς δυσκολίας εἰς τὴν ὁποίαν μᾶς φέρει ὁ νόμος αὗτός; Εἴτε θὰ συλλάβωμεν τὰ κίβδηλα, εἴτε θὰ καταργήσωμεν τὸ νόμισμα. Ἄλλ' εἴτε τὸ ἐν

πράξωμεν εἴτε τὸ ἄλλο, δὲν ἀλλοιόνομεν ποσῶς τὸν νόμον — ὅτι τὸ κίβδηλον νόμισμα ἐκδιώκει τὰ γνήσια. Ἀλλοιόνομεν μόνον τοὺς παράγοντας τοῦ νόμου. Ἡ πάλιν ἂς λάβωμεν τὸν νόμον τοῦ ἐνοικίου, ὅτι δηλαδὴ ἡ διαφορά μετὰξὺ κεφαλαίου καὶ ἐργασίας ἐφαρμοζομένης ἐπὶ τοῦ ἐδάφους δύναται νὰ πληρωθῇ κατὰ τρόπον τὸν ὁποῖον καλοῦμεν ἐνοίκιον. Ἐφ' ὅσον αἱ συνθήκαι, τὰς ὁποίας συνεπάγεται ὁ νόμος αὗτός ὑπάρχουν, ὁ νόμος λειτουργεῖ. Ἐὰν ὁμως δημιουργήσωμεν ἄλλας συνθήκας δὲν καταστρέφεται ὁ νόμος, μεταβάλλεται ἀπλῶς ἡ λειτουργία τοῦ νόμου.

Ἐὰν θελήσωμεν ν' ἀναλύσωμεν τοὺς ἀνθρωπίνους νόμους, θὰ εὖρωμεν εἰς αὐτοὺς στοιχεῖα τινὰ μόνιμα τὰ ὅποια δὲν ἐπιδέχονται μεταβολήν, ἀλλ' ὡς ἐτέρου θὰ διακρίνωμεν ὅτι ἡμποροῦμεν νὰ μεταβάλλωμεν τὰ ἀποτελέσματα κατ' ἐπιπέδον. Οἱ ἄλλοι παράγοντες δὲν ἀλλοιοῦνται ἐξολοκλήρ, ἐν τούτοις καὶ αὗτοι δύνα-

ΦΕΛΙΤΣΙΑ ΣΚΕΤΣΕΡΔ.

τόν εἶνε νά τροποποιηθῶσιν ἀφοῦ καί αὐτό τό ἔδαφος ἠμπορεῖ νά ἀλλάξῃ τοποθεσίαν. Ὅντως πολλοί καλλιερῆται ἐν Ἑσθῶνῃ μεταθέτουν τὰ κτήματα τῶν εἰς ἄλλο μέρος, διότι εἶνε γνωστόν ὅτι μέγαν ἐξαρτᾶται ἀπό τήν τοποθεσίαν καί τό ἐνοίκιον καί ἡ ἀξία τοῦ κτήματος. Ἀκόμη καί αἱ κλιματολογικαί συνθήκαι ἤρχισαν νά ὑπάγονται εἰς τήν θέλησιν τοῦ ἀνθρώπου, καί πολλαχοῦ ὁ ἠλεκτρισμός ἀντισταθμίζει τήν ἔλλειψιν τοῦ ἡλιόφωτος. Ἐνῶ ἀφ' ἐνός μᾶς ἐπιβάλλεται ν' ἀναγνωρίσωμεν τόν νόμον, καί οὐδεμίαν ἐλπίδα ἔχομεν ἀντιπράττοντες εἰς αὐτόν, ἀφ' ἐτέρου ἐάν συμμορφούμενοι μέ τόν νόμον ἀποκλείσωμεν ἐκείνους ἐκ τῶν παραγόντων αὐτοῦ τοὺς ὁποίους δέν θέλομεν, δυνάμεθα νά μεταβάλλωμεν τοιαυτοτρόπως τὰς συνθήκας ὥστε νά κατορθώσωμεν ἐκεῖνα τό ὅποιον θέλομεν. Χρειαζεται προσοχή νά ἐξακριβώσωμεν ποῖοι ἀπό τοὺς παράγοντας ἐνός οικονομικοῦ νόμου εἶνε μόνιμοι καί ποῖοι ὑπάγονται εἰς τήν ἀνθρωπίνην θέλησιν.

Τό ὅτι ἡ κοινωνία μᾶς ἀποτελεῖται κατὰ τὰ ἐννέα δέκατα ἀπό πτωχοῦ καί ἀπό ἀνθρώπους ἀδικηθέντας ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως τῶν μέσων τῆς ἀναπτύξεως τῶν δυνάμεων τῶν εἶνε ἀπόδειξις ὅτι παρεγνωρίσαμεν μέχρι τοῦδε τοὺς παράγοντας τοῦ οικονομικοῦ νόμου, μή κατορθώσαντες νά διακρίνωμεν τοὺς μόνιμους ἀπό τοὺς μή μόνιμους ἐξ αὐτῶν. Προσεκρούσαμεν ἐπομένως εἰς κάποιον ἀναλλοίωτον στοιχεῖον καί ἠμελήσαμεν ν' ἀλλοιώσωμεν τὰ μεταβλητά στοιχεῖα. Μὲ ἄλλας λέξεις διεμορφώσαμεν τήν κοινωνίαν ἐπὶ ἀνεφαρμόστων ἰδεωδῶν· τό ἀποτέλεσμα εἶνε ἡ ὑπαρξις τῆς πτωχείας καί ἐνόσω δέν ἀναθεωροῦμεν τὰς βάσεις τῆς κοινωνίας εἰμεθα ἐνοχοί ἐπὶ ἐπιδιώξει οὐτοπίας, κοινωνικοῦ δηλαδή συστήματος τό ὅποιον εἶνε ἀνεφαρμόστον. Διότι ἀφοῦ παράγει πτωχείαν, βεβαίως εἶνε ἀνεφαρμόστον ὡς σύστημα ἀνθρωπίνου βίου. Ὅφειλομεν λοιπόν νά ἀναζητήσωμεν τοὺς μόνιμους παράγοντας οἱ ὁποῖοι ἐπέφερον τήν ἐπίμονον ὑπαρξιν τῆς πτωχείας ὑφ' ὅλας τῆς τὰς μορφάς.

Ἰδωμεν λοιπόν ποῖοι εἶνε οἱ μόνιμοι παράγοντες ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει. Ἐν πρώτοις αἱ φυσικαί ἐκεῖναι δυνάμεις τὰς ὁποίας ἡ πολιτικὴ οἰκονομία ὀνομάζει μέ τήν γενικήν ἔκφρασιν «γῆ» εἶνε ἀναγκαῖαι εἰς ὁποιασδήποτε κοινωνικὰς συνθήκας καί ἂν εὐρίσκειται ὁ ἀνθρώπος. Ἡ λέξις «γῆ» περιλαμβάνει τό ἔδαφος, τό ὕδωρ, τὸν ἀέρα καί πᾶν ὅ,τι ἡ ἐπιστήμη ἀνακαλύπτει εἰς τό ὑλικόν σύμπαν. Ὁ ἀνθρώπος δέν δύναται νά δημιουργήσῃ ὕλην δύναται μόνον νά δημιουργῇ μορφάς ὕλης.

Κατὰ συνέπειαν πρέπει νά κέκτηται ὑλικόν. Πᾶσα ἀνθρωπίνη ζωὴ εἶνε ἐξηρητημένη ἐκ τῶν δυνάμεων τὰς ὁποίας συνοψίζει ἡ λέξις «γῆ». Ὁ ἀνθρώπος εἰς τοὺς νόμους του καί εἰς τὰ κοινωνικά του ἔθιμα ἠστόχησε νά διακρίνῃ ὅτι πᾶσα ἀνθρωπίνη ζωὴ πρέπει νά διατελῇ εἰς ἄμεσον τινὰ συνάφειαν μέ τήν οὐσιαστικὴν ταύτην πηγὴν τῆς ὑλικῆς συντηρήσεως. Ὁ ἀνθρώπος μέχρι τοῦδε ἐπορεύθη ὡσανεὶ ὄχι ἡ γῆ ἀλλ' ἡ γαιοκτημοσύνη ἦτο ὁ οὐσιώδης παράγων τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Ἀλλ' ἡμεῖς ἰσχυρίζομεθα ὅτι ἄλλο πρᾶγμα εἶνε ἡ γῆ καί ἄλλο ὁ γαιοκτημῶν. Τό σύστημα τῆς γαιοκτημοσύνης ὑπῆρξε διαφόρων εἰδῶν ἐν τῷ παρελθόντι. Ἡμπορεῖ νά μεταβληθῇ πολυτρόπως καί ἐν τῷ μέλλοντι. Ἴσως εἴπη τις ὁσονδήποτε καί ἂν ἀλλάξῃ πάντοτε θά εἶνε κάποιος ὁ ὁποῖος θά κέκτηται τήν γῆν, ἔστω καί ἂν αὐτός ὁ κάποιος εἶνε ἡ ὀλομέλεια τῶν πολιτῶν. Ὁ λαός μένει ἀναλλοίωτος ὁσονδήποτε καί ἂν ποικίλῃ ἡ μορφή. Ἡ γῆ εἶνε ὁ μόνιμος παράγων τοῦ προβλήματος, ἡ δὲ κυριότης τῆς γῆς εἶνε ὁ μή μόνιμος παράγων αὐτοῦ.

Ἀπαξ ἐπῆλθε διάσπασις τῶν ἀνθρώπων ἀπό τὰς φυσικὰς δυνάμεις τὰς ὁποίας συγκεφαλαιοῖ ἡ λέξις «γῆ», οἱ ἀνθρώποι κατὰ τὰ ἐννέα δέκατα ἔγειναν μόνιμως πτωχοί. Αἱ κοινωνικαί συνθήκαι αἱ ὁποῖαι ἐπέτρεψαν τὰ τοιαῦτα εἶνε ὑπεύθυνοι, ὄχι μόνον διὰ τήν

ἀθλιότητα τῶν ἀπλοῦτων, ἀλλὰ καί διὰ τήν ἀθλιότητα τῶν πλουσίων. Ἀμφοτέρωθεν δύναται νά ἀπευθυνθῇ ἡ διαμαρτυρία ὅτι ἐπετρέψαμεν νά ὑπάρξουν κοινωνικαί συνθήκαι αἱ ὁποῖαι δέν λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν τοὺς μόνιμους παράγοντας τῆς ἀνθρωπίνης εὐημερίας. Μετὰ τήν γῆν ἄλλος ἀπολύτως μόνιμος παράγων εἶνε ἡ Ἔργασια. Ἡ ἔργασια ἐφαρμοζομένη ἐπὶ τῆς γῆς εἶνε ἡ πηγὴ παντός τοῦ πλοῦτος.

Τό μέγα ἐνώπιόν μας ζήτημα εἶνε νά φέρωμεν εἰς τήν προσήκουσαν σχέσιν τῶν τοὺς δύο τούτους οὐσιώδεις παράγοντας, τήν Γῆν καί τήν Ἔργασιαν. Πολλοὶ ἰσχυρίζομενοι ὅτι διὰ τῆς νομοθεσίας τὰ κακὰ τὰ ὁποῖα ἐξέρχονται διὰ τῆς μιᾶς θύρας εἰσέρχονται διὰ τῆς ἐτέρας ἀποδοκιμάζουν πᾶσαν προσπάθειαν πρὸς ἐπίτευξιν ἐργατικῆς νομοθεσίας. Ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ἐργατικοῦ ἀγῶνος, γνωρίζομεν καλῶς ὅτι τοῦτο πολλάκις συνέβη, δηλαδή τὰ κακὰ τὰ ἐκδιωχθέντα διὰ τῆς μιᾶς θύρας εἰσῆλθον διὰ τῆς ἄλλης συνεπείᾳ τῶν ἐργατικῶν νομοθετημάτων. Ἀλλὰ ἔχομεν νά παρατηρήσωμεν τοῦτο τό σημαντικόν ὅτι καίτοι οἱ νόμοι ἐνίοτε βλέπουν, δύναται ὁμως καί νά ὠφελήσουν ἐάν διατυπώνωνται καλῶς. Οὐτε δύναται τις νά ἰσχυρισθῇ ὅτι ἀποτυγχάνουν τὰ ἐργατικά νομοθετήματα, ἐνόσω δέν ἐφαρμόζονται ὑπὸ τὰς συνθήκας τὰς οὐσιωδῶς ἀπαιτουμένας διὰ τήν πλήρη τῶν πραγματοποιήσιν. Ὑπάρχουν νομοθετικά μέτρα τὰ ὁποῖα δέν ρίπτουν ρίζας εἰμὴ ἀφοῦ ἐντελῶς ἰκανοποιήσουν αἱ συνθήκαι τήν ἐφαρμογὴν τῶν, οὕτω συμβαίνει προκειμένου περὶ τῶν νομοθετικῶν βαθμίδων αἱ ὁποῖαι ἄγουν εἰς τὸν σοσιαλισμόν. Δυνατὸν νά δημιουργήσωμεν θεσμοὺς σοσιαλιστικούς καί ὁμως νά μὴ ἔχωμεν σοσιαλισμόν. Διὰ τὴν Διότι διὰ νά ὑπάρξῃ σοσιαλισμὸς δεόν νά δημιουργηθῶσιν ὅλοι οἱ ἀπαιτούμενοι θεσμοὶ οἱ συναπαρτιζόντες τὸν σοσιαλισμόν. Ἐκάστη σοσιαλιστικὴ μεταρρυθμῖσις εἶνε ὡσανεὶ εἰς κόκκος ὀρύζης. Ὑποθέσωμεν ὅτι ζυγίζομεν μίαν ὀκτὼ ὀρύζης. Μέγα πλῆθος κόκκων εἶνε εἰς τό ἐν μέρος τῆς πλάστιγγος καί ὁμως ἡ πλάστιγγὴ δέν κλίνει ὑποθεθείσθω ὅτι παύομεν προσθέτοντες κόκκους. Οἱ ἀντίπαλοί μας θά εἴπουν ὅτι ἐματαιοποιήσαμεν· ἡ πλάστιγγὴ δέν κλίνει. Καί πράγματι δέν δύναται νά κλίνῃ μέχρις οὗ προστεθῇ ὁ τελευταῖος κόκκος ὁ συμπληρῶν τό τετρακοσιοστὸν δράμιον τῆς ὀκτῶς.

Τό σπουδαῖον εἶνε νά εὐρωμεν ποῖοι εἶνε οἱ παράγοντες τοὺς ὁποίους δέν δυνάμεθα νά μεταβάλλωμεν, καί ποῖοι εἶνε οἱ παράγοντες τοὺς ὁποίους δυνάμεθα καί ὀφείλομεν νά μεταβάλλωμεν. Καί τότε δέν πρέπει νά παύσωμεν προσθέτοντες σοσιαλιστικά νομοθετήματα μέχρις οὗ συμπληρώσωμεν τό ὄλον σχέδιον. Τότε καί μόνον τότε εἶνε δυνατόν νά ἔχωμεν τὰ ποθούμενα ἀποτελέσματα.

Μέχρις οὗ ὁ τελευταῖος κόκκος προστεθῇ, ἡ πλάστιγγὴ θά μένῃ μέ τό μέρος τῆς ἀμεταρρυθμίτου καταστάσεως, καί οἱ ἀντίπαλοι θά λέγουν ὅτι δέν γίνεται τίποτε. Θά φαινόμεθα πάντοτε ἀποτυγχάνοντες καί ὁ κόσμος θά ἐξακολουθῇ βεβαιῶν ὅτι «τὰ κακὰ τὰ ὁποῖα ἐκδιώκονται διὰ τῆς μιᾶς θύρας, εἰσέρχονται δι' ἄλλης». Ἡμεῖς ὁμως ὀφείλομεν νά ἐξακολουθῶμεν προσθέτοντες μέχρις οὗ ἔλθῃ τό πλήρωμα καί κατορθωθῇ ἡ ἀπελευθέρωσις τῶν ἐργατικῶν τάξεων ἀπὸ τὸν ζυγόν τῆς πτωχείας, καί ἀνυψωθῇ ὁ χρήσιμος ἐργάτης πρὸς δόξαν τοῦ ἔθνους του καί τῆς ἀνθρωπότητος πάσης».

Μετὰ τό πέρας τῆς διαλέξεως ταύτης ἡ ὁποία παταγωδῶς ἐχειροκροτήθη, ἀνήλθεν εἰς τό βῆμα ὁ ποιητής κ. Φωκίων Πανᾶς ἀντιπρόεδρος τοῦ Συνδέσμου προσφέρων εἰς τήν δεσποινίδα Σκέτσεροδ περικαλλῆ ἀνθοδέσμην ἐξ ἰων, καί προσφωνῶν αὐτήν γαλλιστὶ διὰ λόγων πλήρων ἐμπνεύσεως, ἐπέσυρε δὲ παρατεταμένα χειροκροτήματα μεταφράσας ὁ ἴδιος εἰς τό ἑλληνικόν τήν ἐνθουσιώδη προσφώνησίν του.

ΠΡΟΦΗΤΑΙ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΥ.

(ὼς σελίδα 176)

18 — ΒΑΓΝΕΡ.

«Ὁ οἶκτος εἶπε ὁ πρῶτος νόμος τῆς Ἠθικῆς.»
 Ἐν τῷ βιονομικῷ τούτῳ ἀξίωμα, ἦτο τὸ γνῶρισμα τῆς φιλοσοφίας τοῦ Βάγνερ ὅπως ἦτο καὶ τῆς τοῦ Σοπερχάουερ. Ὑπὸ τὴν ἔμπνευσιν τοῦ ἀξιωματος τούτου ὁ Βάγνερ ἔγραψε τὸ σπουδαιότατον αὐτοῦ ἔργον *Τέχνη καὶ Ἐρησικεία*. Ἦτο πρὶν ἀπαισιόδοξος ὡς ὁ Σοπερχάουερ, ὁ διερμηνεύσας εἰς τὴν Εὐρώπῃ τὴν φιλοσοφίαν τοῦ βουδισμού ὡς οὐσαν φιλοσοφίαν ἀπελπισίας, ἀλλὰ κατέστη αἰσιόδοξος ἀφ' οὗ ἀνέγνω τὸ θαυμάσιον ἔργον τοῦ Γλεϊζέ, Thalysie: ou La Nouvelle Existence, δημοσιευθὲν ἐν Παρισίοις πρὸ πενήτηκονταετίας καὶ διδάσκον πῶς διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν βιονομικῶν ἀρχῶν τὸ ἀνθρώπινον Γένος θὰ ἐξικνεῖτο εἰς τὴν ἀληθινὴν εὐδαιμονίαν. Ἐξ ὅλων τῶν νεωτέρων διαπραπῶν προμάχων τοῦ ἀνθρωπιστι βιοῦν, οὐδεὶς εἶπε ἐνθουσιωδέστερος καὶ εὐγλωττότερος τοῦ ἀνδρὸς ὃν πάντες ἀνομολογοῦσιν ὡς τὸν ὑπεροχώτατον τῶν μουσουργῶν.¹

Περὶ τοῦ ὑπερφουῦς συνθέτου τῆς Τριλογίας Νιβελουῦγκεν καὶ προφήτου τῆς τέχνης τοῦ μέλλοντος ἠδύνατό τις νὰ γράψῃ ἀνεξάντλητα, ἀλλ' ἐνταῦθα ἐξαίρομεν τὴν ἔτι σπουδαιότεραν ἀποψιν τῆς μεγαλοφυίας του, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας εὐγλωττῶς ἐτόνιζε τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἀληθείς, ἡ ὑπερτέρα Τέχνη καὶ Αἰσθητικὴ εἶπε ἀσυμβίβαστος πρὸς σύστημα βίου βασιζόμενον ἐπὶ αἰμοσταγῶν τροφίμων. Ὁ Ριχάρδος Βάγνερ ἐγεννήθη ἐν Λειψία, εἰκοσαετῆς δὲ ἔγραψε τὸ πρῶτον αὐτοῦ μελόδραμα, καὶ εἰκοσιοκταετῆς ἐγένετο περιώνυμος ὡς ἰδρυτῆς τῆς νέας μουσικῆς, καίτοι πολὺς παρῆλθε χρόνος πρὶν ἀναγνωρίσουν τὸ ἀνάστημά του οἱ διευθύνται τῶν θεάτρων. Τὸ σύγγραμμά του *Τέχνη καὶ Ἐπανάστασις* ἐκθέτει ὑψηλὰς ἰδέας περὶ τοῦ μέλλοντος τῆς Τέχνης, ἧς προορισμὸς εἶπε νὰ ἐξυψηρετῇ, ὡς ἐξυψηρετῆται ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἀρχαιότητι, τὴν ἀνέλιξιν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ὅχι νὰ χρησιμεύῃ, ὅπως τῶρα χρησιμεύει, ὡς χθαμαλὴ τέρψις τῶν ἐπιπολαίων. Ὁ Βάγνερ ἔκρινεν ὅτι ἡ σημερινὴ Τέχνη εὐρίσκειται εἰς χθαμαλωτάτην βαθμίδα διότι ἀντιστοιχεῖ πρὸς τοὺς ἐπικρατοῦντας ἀγεγεῖς κοινωνικοὺς ὄρους. Ὁ μέγιστος ἐνθουσιασμὸς ὑπὲρ τοῦ Βάγνερ χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ πέρας τοῦ γαλλογερμανικοῦ πολέμου, ὅτε ἑκατοντακισχίλια φράγκα συνελέχθησαν πρὸς παράστασιν τῶν δραμάτων του. Προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ φίλου καὶ θαυμαστοῦ του βασιλέως τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκου, ἐγκατεστάθη εἰς Βεῦρουτ ἐνθα καὶ ἐνεκαινίσθη τὸ διάσημον Βαγνέριον Θέατρον. Τότε περίπου

ἐπεσκέφθη τὴν Ἀγγλίαν ὁ Βάγνερ, καὶ εἶπε ἀξιωματικῶς ὅτι αἱ φυτοφαγικαὶ Ἐταιρίαι τὸν προσεκάλεσαν εἰς πάνδημον γεῦμα. Ἦτο διασώτης τῆς ἀναιμάκτου διαίτης καὶ σφόδρα ἐστιγματίζε τὴν ἐπικρατοῦσαν σκληρότητα ἣν συνεπάγεται ἡ ἕξις τῆς κρεοφαγίας. Ἀπέδιδε μάλιστα καὶ βαθυτέραν τινὰ ἔννοιαν εἰς τὴν ἀποχὴν ἀπὸ τοῦ κρέατος διότι ἐφρόνει ὅτι τὸ ἀνθρώπινον Γένος ἐξέκλινε τῆς πρὸς τὸν προορισμὸν τοῦ ἀγούσης συνεπεία τῆς κρεοφαγικῆς του ἕξεως. Εἶχε μάλιστα πεποίησιν περὶ τούτου καὶ προσέτι ἠσπάζετο τὴν ἰδέαν τοῦ Βούδα ὅτι τοιαύτη εἶπε ἡ παγκόσμιος ἀλληλεγγύη τῶν ὄντων ὥστε σφάζοντες ἐν ζῶον, σφάζομεν τρόπον τινὰ ἑνα ἐξ ἡμῶν αὐτῶν, ἀπεφαίνεται δὲ ὅτι ὁ πολιτισμὸς μας εἶπε ἀστοργος καὶ ὡς ἐκ τούτου τὸ ἀνθρώπινον Γένος πάσχει νόσον ἣτις τηρεῖ αὐτὸ εἰς κατάστασιν ἐκφραυλισμοῦ. Ὡς σωτηρίαν καὶ ἀνάτηψιν διέβλεπε τὴν συνένωσιν τῶν ἐργατικῶν τάξεων εἰς σοσιαλιστικὸν ὄργανισμὸν, καὶ παραλλήλως τούτου τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς κρεοφαγίας. Πᾶσαν ἀναβολὴν τοῦ ἰδεώδους τούτου ἔκρινεν ὡς διάπραξιν κακουργήματος κατὰ τῆς Ἀνθρωπότητος καὶ τῆς Δικαιοσύνης, καὶ διὰ τὸ ἔγκλημα τοῦτο ἐθεώρει ὑπευθύνους τὰς Κυβερνήσεις καὶ τὰς Ἐκκλησίας τῆς Εὐρώπης.

19 — ΒΙΚΤΩΡ ΟΥΓΚΩ.

Ὁ Βίκτωρ Οὐγκὼ ἀφιέρωσε πᾶσαν στιγμὴν τῆς ζωῆς του εἰς τὸ μέγα ἰδεῶδες τῆς παγκοσμίου ἀδελφότητος καὶ εἰρήνης· ἔγραψεν ἀθάνατα ἔργα διακεντῶντα εἰς ἀγάπην πρὸς πᾶν ὅ,τι ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης ἔχει πνοὴν καὶ καρδίαν· καὶ ὁ ἸΘ' αἰὼν ἐπληρώθη τῆς γιγαντιαίας φωνῆς του καὶ τῆς ἠχοῦς τῆς λύρας του, ὡς πρὸς τὴν ἐξανθρωπιστικὴν ἀποστολὴν τῆς γυναικός. Κατὰ συνέπειαν ἀνήκει τῷ Οὐγκῷ, ἀδιαφιλονέκτητος, ὁ τίτλος τοῦ Προφήτου τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ. Ὁ κόσμος ἴσταται ἐννεὸς πρὸ τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἀναστήματος, καὶ ἡ πόλις τῶν Παρισίων λίαν εἰκότως ἀπεθέωσεν αὐτὸν πρὸ τινῶν ἐτῶν μετατρέψασα τὴν ἐν τῇ Place des Vosges κατοικίαν του εἰς Μουσεῖον, ἢ μᾶλλον Ναὸν, ἐνθα φυλάσσεται πᾶν κειμήλιον συνδεόμενον μὲ τὸν βίον του.

Ἦτο δεκατριετῆς ἔτι (τῷ 1815) ὅτε ἡ μεγαλοφυΐα του ἐξεδηλώθη εἰς χαρακτηριστικὰ ἔργα — ὠδὰς, σατύρας, τραγωδίας, εἰδύλλια — δύο δὲ ἔτη βραδυτέρον μετέσχε ποιητικοῦ διαγωνισμοῦ τῆς Ἀκαδημίας τῶν Παρισίων, γράφων τοὺς στίχους του κρύφα ἐν τῷ σχολείῳ κατὰ τὰ διαλείμματα τῶν μαθημάτων. Καὶ ἀφοῦ ἐπεράτωσε τὸ ἔργον, εἶχε νὰ λύσῃ τὸ πρόβλημα πῶς νὰ ἐπιδόσῃ τὸ χειρόγραφον, διότι δὲν τῷ ἐπετρέπετο ἡ ἕξοδος ἀνευ ἀδείας. Οἱ μαθηταὶ ὅλοι ἐξήρχοντο κατὰ Πέμπτην εἰς περίπατον αὐτῆ δὲ ἦτο ἡ εὐκαιρία ἧς ἐπωφελήθη τῇ συμπύξει τοῦ παιδα-

¹ *The Ethics of Diet*, by Howard Williams, ἐνθα ὁ τε Σοπερχάουερ καὶ ὁ Γλεϊζέ τάσσονται ὡς προφῆται τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ, δηλαδὴ τῆς Νέας Ἠθικῆς.

γωγοῦ του. Ἡ Ἀκαδημία ἠξίωσε τὸ ποίημα εὐ-
φήμου μνείας, θὰ ἀπένειμε δὲ τὸ πρῶτον βρα-
βεῖον εἰάν ἐπελθετο ὅτι ὁ γράψας ἦτο δεκαπεν-
ταετής. Τὸ ἔργον παρίστα αὐτὸν ὠρίμου ἡλικίας
καὶ ἡ Ἀκαδημία δὲν ἐπίστευε τοὺς στίχους του

Moi qui toujours fuyant les cités et les cours
De trois lustres à peine ai vu finir le cours

οἵτινες δεικνύουσι τὴν πραγματικὴν ἡλικίαν του.
Ἄλλὰ τὸ γεγονός τῷ προσεπόρισε φήμην, ἥτις
μετ' οὐ πολὺ ἤρξατο κραταιουμένη διὰ τῆς δη-
μοσιεύσεως τοῦ δράματός του Cromwell, καὶ
βραδύτερον διὰ τοῦ Marion de Lorne, Her-
nani, Le Roi s'amuse, Lucrece Borgia, Ma-
rie Tudor, κ.λπ. Τὴν βαθεῖαν τοῦ Βίκτωρος
Οὐγκὼ ἀγάπην ὑπὲρ τοῦ ἀνθρωπίνου Γένους
μαρτυρεῖ εἰδικώτερον τὸ μυθιστόρημά του Les
Misérables ὅπερ εἶνε κοινωνιολογικὴ μελέτη
μεγάλῃς ἀξίας, ἀνεξαρτήτως τῆς γοητείας του.

Πρὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ Cromwell, ἐπε-
κράτει ἐν τῇ δραματικῇ λογοτεχνίᾳ τῆς Γαλλίας
πνεῦμα τι ποιήσεως μηχανικόν, ὅπερ γνωρίζο-
μεν ὑπὸ τὸ ὄνομα κλασικισμὸς ἀντιθέτως πρὸς
τὸ κατόπιν ἀνατεῖλαν πνεῦμα τοῦ ῥωμαντισμοῦ.
Ἐν Ἀγγλίᾳ ὁ κλασικισμὸς εἶχε σβεσθῆ πολὺ
πρὶν, ὑποχωρήσας εἰς τὴν ῥωμαντικὴν σχολήν.
Μὲ τὸν πρόλογον τοῦ Cromwell, ὁ ῥωμαντι-
σμὸς ἐν Γαλλίᾳ λαμβάνει ἐδραϊὰν ὑπόστασιν.
Αἱ ἑξήκοντα σελίδες ἐξ ὧν ἀπετελεῖτο ὁ θαυμά-
σιος αὐτὸς πρόλογος ἔχυσαν νέαν ζωὴν εἰς τὸν
δραματικὸν κόσμον τῆς Γαλλίας. Ὁ Οὐγκὼ, διὰ
τοῦ προλόγου τούτου ὡσεὶ διὰ σάλπιγγος ἐκάλει
εἰς τὰ ὄπλα κατὰ τοῦ κλασικισμοῦ.

Τὴν δημοσίευσιν τῶν Misérables, πολλοὶ ἔτι
καὶ νῦν θὰ ἐνθυμοῦνται ὡς μέγα γεγονός τῆς
ἐποχῆς, οὐδεὶς δὲ ἀναγνώσας τὸ ἀμίμητον αὐτὸ
σύγγραμμα δύναται νὰ λησμονήσῃ τὸ πάθος καὶ
τὴν δύναμιν ὧν ἐκάστη σελὶς του εἶνε ἔμπλεως.
Πᾶσα σκηνὴ ἦν περιγράφει εἶνε μοναδικαῦ σθέ-
νους· πᾶσα ἀφήγησις ἀσκεῖ θαυμαστὴν γοητείαν,
πᾶς χαρακτήρ σκιαγραφούμενος εἶνε πλήρης
πραγματικῆς ζωτικότητος. Ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέ-
λους διήκει σφοδρὸς οἶκτος διὰ εὐδὸς πάσχοντας,
ἀπειρος συμπάθεια ὑπὲρ τῶν πεπιωκότων καὶ
καὶ βεβαρημένων ὕφος δὲ μοναδικόν, ὕφος οἷον
αὐδεὶς ἄλλος σύγχρονος μυθιστοριογράφος ἠδύ-
νατο νὰ χειρισθῆ, ὀλίγιστοι δὲ παρωχημένων
ἐποχῶν. Ἡ ψυχὴ τοῦ Βίκτωρος Οὐγκὼ, ἀποκα-
λύπτεται ἡμῖν ἐν τῇ ἀρίστῃ αὐτῆς γνησιότητι,
διὰ τῶν Misérables, διὰ τῆς Légende des
Siccles καὶ διὰ τῆς Notre Dame. Ἡ ἐπίδρα-
σις τῶν Ἀθλίων ἐπὶ τοῦ συγγρόνου πνεύματος
ὑπῆρξε μεγίστη, καὶ ἀναμφιβόλως ὁ τρόπος τοῦ
σκέπτεσθαι τῶν ἀνθρώπων ἐν γένει, δύναμαι εἰ-
πεῖν, κατέστη ἀνθρωπιστικώτερος ὑπὸ τὴν ἐντύ-
πωσιν τοῦ ἀπαραμίλλου αὐτοῦ μυθιστορήματος.

Εἶνε τόσῳ πολυσχιδῆς καὶ ἀχανῆς ἡ φυσιο-
γνωμία καὶ ἡ ἱστορία τοῦ Βίκτωρος Οὐγκὼ ὥστε
θὰ ἔγραφέ τις τόμιους, ἀλλ' ἐνταῦθα γράφω ἐν-

τὸς στενῶν ὁρίων ἐντυπώσεις ἐκ μνήμης σημεῖων
ὅ,τι χαρακτηριστικὸν τῆς ἀνθρωπιστικῆς φύ-
σεώς του. Ὡς ὁ ἴδιος θὰ ἔλεγε περὶ ἑαυτοῦ, il
a toujours voulu le bien, le vrai, le beau,
le grand, le juste, καὶ ὡς τοιοῦτος ἦτο ἐρευ-
νητῆς ἐνδελεχῆς καὶ δὴ ἐρευνῶν κατέληξεν εἰς
τὴν πεποίθησιν ὅτι ὁ βίος ἐκάστου ἡμῶν ἔχει
συνέχειαν τῇ ἐπαύριον τοῦ θανάτου.

Je quette Dieu

Je suis, la larve affreuse aspirant au ciel bleu
Je suis l'œil flamboyant des ténèbres; j'épie
La grande forme obscure en l'abîme accroupie
Mois je ne la vois pas; mais je crois qu'elle est là.

Καὶ ὅταν κατόπιν εἶδε, ἠδυνήθη νὰ εἶπῃ ὄχι
πλέον je crois ἀπλῶς, ἀλλὰ je sais.

C'était Dieu

Je l'ai vu! Je l'annonce à vous qui vivez peu.

Ἐν ποιήματι περιγράφοντι τὰς ἀπανθρωπίας
τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὰ ζῶα ἀνακράζει:— «Ἐμ-
βλεψὼν ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν καὶ θὰ ἴδῃς ἐκεῖ τὴν
ψυχὴν ἥτις εἶνε ἡ κοινὴ ψυχὴ ἀπάντων. Ἀκροά-
σθητι καὶ θ' ἀκούσης ἠχήσσαν φωνὴν καταβαί-
νουσαν ἀπὸ τὸν ἐνδοξὸν θόλον τοῦ μεγάλου οὐ-
ρανοῦ, ἥτις εἶνε φωνὴ λέγουσα «Οἶκτον καὶ
ἔλεος ὑπὲρ πάντων τῶν ὄντων.»

20. — ANNA ΚΙΓΚΣΦΟΡΔ

Τὴν Ἄνναν Κίγγσφορδ ἐγνώρισαν ἤδη οἱ
ἀναγνώσται ἡμῶν ἐκ τοῦ διηγήματος αὐτῆς,
Ἐπέκεινα τῶν δυσμῶν τοῦ Ἥλιου τοῦ δημο-
σιευθέντος εἰς τὰ τεύχη τῆς ΕΡΕΥΝΗΣ τοῦ Ἀ-
πριλίου καὶ τοῦ Ἰουλίου. Ἡ προσωπογραφία
τῆς ἐνταῦθα κλείει τὴν σειρὰν τῶν εἴκοσι Προ-
φητῶν τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ. Εἶνε εὐδαίμων ὅτι
ἡ εἰκοστὴ καὶ τελευταία αὕτη προσωπογραφία
εἶνε γυναικός. Ἐλπίζωμεν ὅτι ὁ εἰκοστὸς αἰὼν
θὰ ἴδῃ τὴν πραγμάτωσιν τῶν ἰδεωδῶν αὐτῆς
καὶ τῶν πρὸ αὐτῆς προφητῶν τοῦ εὐαγγελίου
τῆς ἡμερότητος καὶ ἀλληλεγγύης. Εἶνε οὐκ ὀλί-
γον περίεργον ὅτι τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο τῆς
Νέας Ἡθικῆς τῆς συνισταμένης εἰς ἡμερότητα
καὶ συμπάθειαν δὲν ἔσχε πρὸ τῆς Ἄννας Κίγγ-
σφορδ (1) ἄλλην γυναῖκα ὡς προφήτριαν αὐτοῦ.
Ἦτο ἀγγλὶς ἔλκουσα τὸ γένος ἐξ ἰταλικῆς οἰκο-
γενείας εὐπατριδῶν. Ἐν ἡλικίᾳ δεκατριῶν ἐτῶν
ἔγραψε ποιήματα καὶ διηγήματα, τινὰ τῶν
ὁποίων περιλαμβάνονται εἰς τὸν βραδύτερον
δημοσιευθέντα τόμον ὑπὸ τὸν τίτλον *Ὀνειρα
καὶ ἀφηγήσεις ὄνειρων*, καὶ μαρτυροῦσι σπα-
νίαν δύδαμιν φαντασίας καὶ ὑψηλὴν εὐαισθη-
σίαν. Ἐν ἑξ αὐτῶν εἶνε καὶ τὸ *Ἐπέκεινα τῶν
δυσμῶν τοῦ Ἥλιου*. Τὸ διηγημάτιον τοῦτο
εἶνε ἐν ἀπὸ τὰ γοητευτικώτερα ἔργα τῆς μεγα-
λοφυοῦς ἀγγλίδος. Ἐγένοντο πλείστα ἀγγλικά
ἐκδόσεις αὐτοῦ, καὶ μετεφράσθη εἰς πολλὰς

¹ *The Ethics of Diet*, by Howard Williams.

γλώσσας. Ἡ ἑλληνικὴ μετάφρασις ἐφιλοτεχνήθη ὑπὸ τῆς κυρίας Βασιλείου πρὸ δεκατριῶν ἔτων, ἀλλ' ἔμεινεν ἔκτοτε ἐν χειρογράφῳ. Πολλὰ ἑλληνικὰ περιοδικὰ εἰς ἃ προσηνέχθη ἠρνήθησαν νὰ τὸ δημοσιεύσωσι διὰ τὸν λόγον ὅτι «τοιαῦτα δὲν ἀρέσουν εἰς τοὺς Ἕλληνας». Ἡ ΕΡΕΥΝΑ ὁμως τὸ ἐδέχθη διότι πιστεύει ὅτι «τοιαῦτα ἀρέσουν εἰς τοὺς ἐκλεκτοτέρους Ἕλληνας» καὶ τοιοῦτοι εἰσὶν οἱ ἀναγνώσται τῆς ὀπωσθήποτε δὲ διότι ὄχι μόνον ὅσα ἀρέσουν, ἀλλὰ προσέτι, κυρίως μάλιστα, ὅσα χρὴ νὰ ἀρέσουν δεῖται ὁ ἀληθῆς δημοσιογράφος νὰ εἰσαγάγῃ. Ἡ Ἄννα Κίγκσφορντ εἶνε ἡ πρώτη ἡ δικαιουμένη νὰ καταλάβῃ θέσιν εἰς τὴν χορείαν τῶν προφητῶν τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ. Τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς ιδιοσυγκρασίας τῆς ἦτο μῖσος καὶ φρίκη κατὰ τῆς ψευδελπιστήμης. Ὡς μίαν τῶν ἐκδηλώσεων τῆς ψευδελπιστήμης ἔκρινε τὴν μανίαν τῶν φυσιολόγων νὰ ἐνεργῶσι πειράματα ἐπὶ ζώντων ζώων χωροῦντες εἰς τὰς φρικαλεοτάτας τῶν σκληροτήτων καὶ ἀπειλοῦντες δαιμονισμόν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἡ Ἄννα Βίγκσφορντ ἵνα ἀποδείξῃ ὅτι δύναται νὰ σπουδάσῃ τις τὴν ἰατρικὴν ἐπιτυχῶς χωρὶς νὰ καταφύγῃ εἰς τοιαῦτα πειράματα ἐνεγράφη εἰς τὴν ἰατρικὴν Σχολὴν τῶν Παρισίων. Ἦτο τριακονταετής. ὦραία δὲ καὶ ἔμπλεως καλωσύνης καὶ ἐνθέου τινὸς πυρὸς ὑπερέρας συνέσεως. Ζωηρά, ξανθὴ, ὑψηλὴ, μὲ βαθεῖς κυανοῦς ὀφθαλμοὺς, ἀφθονον κόμην, καὶ εὐγραμον σῶμα, ἦθος δὲ ἐνταυτῷ φιλοσόφου, ῥήτορος, ποιητοῦ καὶ καλλιτέχνου. Τὸ κάλλος τῆς ἦτο ἀρρενωπὸν ἄμα καὶ θῆλυ καὶ οἱ θαυμάστοι τὴν περιγράφουσι ὡς ἀδάμαντα πολυχιδῆ. Τοιαύτη ἦτο ἡ ἀγγλὶς φοιτήτρια τῆς ἰατρικῆς ὅτρυν ἐνεφανίσθη εἰς τὴν γαλλικὴν πρωτεύουσαν κρύπτουσα τοὺς κερανοὺς τῆς κατὰ τῶν γάλλων ἐπιστημόνων. Κατόκησεν ἐν Παρισίοις μετὰ τοῦ συζύγου τῆς, ὅστις ἦτο κληρικὸς ἀγγλος καὶ ὑπέστη τὰς αὐστηροτάτας τῶν ἐξτάσεων, ἕνεκα ἀδυσωπήτου ἐχθρότητος πολλῶν καθηγητῶν πρὸς τὴν νεαρὰν σταυροφόρον. Διηγούνται ἡμέραν τινὰ τυχαίως, ἐνῶ ἐξήρχετο τῆς αἰθούσης τῶν παραδόσεων, ἤκουσε γοερὰς οἰμωγὰς ἐρχομένας ἐξ ὑπογείου. Ἦτο νέηλος ἀκόμη καὶ δὲν ἐγνώριζε τὴν προέλευσιν τῶν σπαραγμῶν τούτων. Ἡ ἰδία περιγράφει ὡς ἐξῆς τὴν σκηνήν. «Ἐκάλεσα τὸν θυρωρὸν τοῦ Μουσείου καὶ τὸν ἠρώτησα τί συμβαίνει. Μοὶ ἀπεκρίνατο κυνικῶς «τίποτε, ὁ καθηγητὴς Βεκλὰρ κόπτει κυνάρια· κάμνει πειράματα.» Τοιαύτη ἦτο ἡ ὀδύνη καὶ ἡ ἀγωνία ἧτις μὲ κατέλαβεν ὥστε ἡ καρδία μου αὐτόχρημα ἔσταμάτησεν. Εἶδον αἴφνης ἐνώπιόν μου τὴν τρομερὰν κόλασιν ἣν ἔχουν ὀργανισμένην οἱ φυσιολόγοι ἀνὰ πᾶσαν τὴν Γῆν, καὶ ὡμοσα νὰ τὴν ἐξοντώσω.» Ἀνηγορεύθη διδάκτριxa ἐν θριάμβῳ καὶ ἡ ἐναίσιμος διατριβὴ τῆς, ἧτις εἶνε ἔργον θαυμασθὲν καὶ μεταφρασθὲν εἰς πολλὰς γλώσσας, αἰατύπό-

νει τοὺς λόγους δι' οὓς τὸ κρέας δὲν εἶνε ἡ φυσικὴ τροφή τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ διατριβὴ αὕτη, ἐν τῷ γαλλικῷ προτοτύπῳ φέρει τὸν τίτλον De l'alimentation végétale chez l'homme, ἐν δὲ τῇ ἀγγλικῇ μεταφράσει The Perfect Way in Diet, εἶνε δὲ πρόδηλος ὁ ἐνθουσιασμός μεθ' οὗ ἐγένετο δεκτὸν τὸ συγγραμμάτιον τοῦτο ὑπὸ τῶν φυτοφαγικῶν εταιριῶν Ἀγγλίας καὶ Γερμανίας. Ἐν ἀρχῇ ἐκτίθενται περιτράνωσ αἱ φυσιολογικαὶ ἀποδείξεις ὅτι ὁ ἀνθρώπινος ὀργανισμός καρποφάγου ζῶον. Εἶτα, λόγῳ παραβολῆς, ἐπισκοποῦνται αἱ διαιτητικαὶ ἕξεις τῶν διαφόρων λαῶν τῆς Γῆς. Μετὰ τοῦτο παρατάσσονται αἱ χημικαὶ ἀποδείξεις, καὶ καταδεικνύονται τὰ νοσήματα τὰ προερχόμενα ἐκ τοῦ κρέατος εἴτε λαμᾶνομένου ἀπὸ ὑγιῶς ἔχοντα ζῶα εἴτε ἀπὸ κεκηκότα καὶ παρὰ φύσιν παχυνόμενα θύματα τῆς ἀνθρωπίνης λαιμαργίας. Τὴν κατάδειξιν ταύτην συνοδεύει ἀφθονία μαρτυριῶν προερχομένων ἀπὸ ἐπιστημονικὰς καὶ πολιτικὰς ἀθθεντίας. Ἔπεται εἶτα κεφάλαιον ἐκτυλίττον τὰς βαρβαρότητας τῆς σφαγῆς καὶ τῆς μετακομίσεως πρὸς σφαγὴν, καὶ τέλος ἐπίλογος ἀνοκεφαλαίων τὰ ἐπιχειρήματα τὰ παρεχόμενα ὑὸ μὲν ἐκ τῆς ἀνάγκης τοῦ ἐξευγενισμοῦ τοῦ ἀνθρώπινου βίου, τὸ δὲ ἐκ τῆς εἰθνηκῆς παντὸς λαοῦ οἰκονομίας.

Τὸ κεφάλαιον τὸ πραγματευόμενον περὶ τῆς ἀνατομίας καὶ τῆς φυσιολογίας ἀνατρέπει πολλὰς ἐσφαλμένως ἐπικρατησάσας, εντυπώσεις, ὄχι μόνον παρὰ τοῖς πολλοῖς ἀλλὰ καὶ παρ' εὐπαιδεύτοις καὶ ἐπιστημονικῶς μάλιστα μορφωμένοις, περὶ τῶν ὀργάνων τοῦ ἀνθρώπινου σώματος. «Πλειστάκις λέγει ἀκούομεν ἐν συναναστροφαῖς βεβαιούμενον ὅτι οἱ λεγόμενοι κυνόδοντες τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ «ἀπλοῦς στόμαχος» εἶνε τρανὴ ἀπόδειξις τῆς κρεοφαγικῆς ἡμῶν φύσεως! Ἐνταῦθα ἔχω τοῦλάχιστον ἀποδείξει ὅτι ἐὰν τὰ ἀνωθι ἐπιχειρήματα εἶνε βίασιμα, ἰσχύουσι, μετὰ μείζονος μάλιστα δυνάμεως, καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἀνθρωποειδῆ πίθηκον οὗ οἱ «κυνόδοντες» εἶνε πολὺ ἐπιμηκέστεροι καὶ πολὺ δυνατώτεροι τῶν τοῦ ἀνθρώπου. Μολαταῦτα ὁ ἀνθρωποειδῆς πίθηκος ἀνευδότης ἀρνεῖται νὰ τρέφεται μὲ κρέας. Ὁ Πουσὲ παρατηρεῖ ὅτι πᾶσαι αἱ λεπτομέρειαι τῶν πεπτικῶν ὀργάνων τοῦ ἀνθρώπου καθὼς καὶ τῶν ὀδόντων ἀποτελοῦσι τόσας ἀποδείξεις περὶ τῆς καρποφαγικῆς καταγωγῆς του. Τὴν γνώμην ταύτην συμμερίζεται καὶ ὁ Ὄουεν, παρατηρῶν ὅτι οἱ ἀνθρωποειδεῖς πίθηκοι πορίζονται τὴν τροφήν των ἀπὸ καρπούς, κόκκους καὶ ἄλλας εὐχύμους καὶ θρεπτικὰς φυτικὰς οὐσίας, καὶ ὅτι ἡ αὐστηρὰ ἀναλογία ἧτις ὑπάρχει μεταξὺ τῆς κατασκευῆς τῶν ζώων τούτων καὶ τῆς κατασκευῆς τοῦ ἀνθρώπου καταδεικνύει τὴν καρποφαγικὴν φύσιν αὐτοῦ. Αὐτὴν τὴν γνώμην ἐπίσης ἀσπάζονται ὁ Γαζέντις, ὁ Κυβιένος, ὁ Λιν-

ναῖος, ὁ Λῶρανς, ὁ Μπέλλ, ὁ Φλωράνς, καὶ πλείστοι ἄλλοι ἔξοχοι συγγραφεῖς.»

Ἡ Ἄννα Κίγκσφορντ ἐξήσκησε τὴν ἰατρικὴν ἐν Λονδίῳ, ἀλλὰ μετὰ ἀφοσίωσιν ἔδειξεν εἰς τὸ ἔργον τῆς καταργήσεως τῶν ἀπανθρωπιῶν αἰτινῶν διαπράττονται ἐν ὀνόματι τῆς ἐπιστήμης. Πρὸς τοῦτο ἐπεσκέφθη διάφορα κέντρα τῆς Γαλλίας, Ἰταλίας καὶ Ἑλβετίας καταγγέλλουσα τὴν ψευδελπιστήμην πολλῶν φυσιολόγων ἐνεργούντων ἀνατομικὰ πειράματα ἐπὶ ζώντων ζώων, μάτην δὲ εἰργασθῆναι νὰ κινήσῃ τὸ ἔλεος τῶν ἱεραρχῶν τῆς λατινικῆς ἐκκλησίας καὶ αὐτοῦ τοῦ Πάπα, ὑπὲρ τῶν μυριάδων ὑπανθρώπων ὄντων αἵτινα προσφέρονται διηνεκῶς ὀλοκαύτωμα εἰς τὴν ἀνθρωπίνην μαιοφρονίαν. Τῷ 1884 ἱδρυσεν ἐν Λονδίῳ Ἐταιρείαν σκοποῦσαν τὴν διεργήσασθαι τῶν ἀρχαίων ἐκείνων ἀληθειῶν τῆς ἑλληνικῆς ἐρευνῆς, ἐξ ἧν προσέκυψε τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ τὸ τόσῳ συνᾶδον μετὰ τῶν θεωριῶν τοῦ Βούδα, ὅσον ἀφορᾷ ὅτι τὸ ἔλεος εἶνε ὁ πρῶτος νόμος τῆς ἠθικῆς. Ἠγόρευεν ἐνώπιον πολυπληθῶν συνελεύσεων ἐξαγγέλλουσα τὴν λησιμονηθεῖσαν ἐκείνην σοφίαν ἣν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐκάλουν Γνώσιν, καὶ ἐξ ἧς ἀπορρέει πᾶν ὅ,τι τιμαλφές καὶ μόνιμον κέκτηται καὶ μέλλει νὰ κτήσῃται ὁ ἀνθρώπινος πολιτισμός. Τὰ προσωπικὰ θέληματα τῆς ἀγορευούσης ἐξασφάλιζον εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὴν εὐλαβῆ προσοχὴν οἰουδήποτε ἀκροατηρίου ἔστω καὶ ἐχθρικῶς προδιατεθειμένου ἢ δὲ ἐπακολουθοῦσα γαλήνιος καὶ πειστικὴ εὐγλωττία τῆς ἀπέσπα ἀείποτε ἐνθουσιώδη χειροκροτήματα. Ἀλλὰ δὲν ἠγόρευε μόνον. Ὁ ἀγγικὸς, ἀμερικανικὸς καὶ γαλλικὸς Τύπος ἔβριθε τῶν γραφομένων τῆς. Ἐν τῇ Revue de deux Mondes ἐδημοσιεύθη ποτὲ κυνικώτατον ἀρθρον μυκτηρίζον τὴν ἰδέαν τοῦ οἴκτου καὶ ἐλέους. Ἡ Ἄννα Κίγκσφορντ ἀπήντησεν εἰς αὐτὸ διὰ μελέτης ἐμβριθοῦς καὶ πλήρους δυνάμεως, ἀφιερουμένης δὲ τῷ Βίκτωρι Οὐγκώ. Τόσῳ δὲ ὀριστικῶς ἐθρυμμάτισε τὸν κυνικὸν ἀρθρογράφον ὥστε οὐδέποτε ἠκούσθησαν ἔκτοτε τὰ ἐπιχειρήματά του.

Τῷ 1888 ἀπέθανεν ἐν Λονδίῳ μόλις 44 ἐτῶν. συνεπεία φθίσεως κληρονομικῆς. Ἡ ἀπὸ τοῦ κρέατος ἀποχὴ παρέτεινε τὴν ζωὴν τῆς καὶ τῇ παρέσχε δυνάμεις ὅπως διεξάγῃ τὴν τόσῳ ἐπιμοχθον ἀποστολὴν τῆς, βεβαίως δὲ ἄνευ τῶν ἀτρυτῶν μόχθων τούτων, θὰ κατίσχυε τῆς φθίσεως. Ὅλα τὰ προοδευτικὰ σωματεῖα ἐθρήνησαν τὸν θάνατόν τῆς κρίναντα αὐτὸν ἀνεπανόρθωτον ἀπώλειαν, ἀλλὰ εἶνε πρόδηλον ὅτι πνεῦμα τοιοῦτον δὲν σιωπᾷ καίπερ ὑφιστάμενον τὴν μεταμόρφωσιν ἣν καλοῦμεν θάνατον. Τοῦλάχιστον ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας, ἐξ ἧς ἐδιδάχθη πείρας δὲν δικαιούται νὰ φρονῇ ἄλλως. Ἐκ συγγράμματος περὶ αὐτῆς δημοσιευθέντος μετὰ τὸν θάνατόν τῆς ὑπὸ τοῦ συνεργάτου αὐτῆς Ε. Μαϊτλανδ, ἀποσπῶ τὰ ἐξῆς παραστατικώτατα. «Κλείς

τῆς ὅλης διδαχῆς τῆς ἦτο ἡ λέξις Ἄγνότης. Ἐπρέσβευεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος, ὅπως ἐπίσης πᾶν ἄλλο ὄν ἢ πρᾶγμα, εἶνε τότε μόνον ἀριστος ὅταν εἶνε ἄγνος. Ἐπέμενε δὲ ὅτι ἡ δίαίτα τοῦ ἀνθρώπου δέον νὰ εἶνε ἀναίμακτος καὶ ἐστήριζε τὴν ἐπιμονὴν τῆς ἐπὶ λόγων φυσιολογικῶν, χημικῶν, ὑγιεινολογικῶν, οικονομολογικῶν, ἠθικῶν καὶ πνευματικῶν, καταδεικνύουσα ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη ἐντέλεια ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἀγνότητος τοῦ αἵματος καὶ τῶν πλεγματῶν, καὶ ὅτι τὴν ἀγνότητα ταύτην ἐξασφαλίζει δίαίτα ἐπιτυγχανομένη ἀπὸ τὰ προϊόντα τῆς γῆς καὶ ἀποκλείουσα τὰ προϊόντα τῆς σφαγῆς ἀθῶων ὑπάρξεων. Εἶχε δὲ προσωπικὸν τὸ ἐλατήριο τῆς διδαχῆς τῆς ταύτης. Ἀπέδιδε τὸ ἀσθενικὸν τοῦ ὄργανισμοῦ τῆς εἰς τὴν ὑπὸ τῶν προγόνων τῆς παραβίασιν τοῦ νόμου τῆς ἀγνότητος, σχοῦσα δὲ ἐπίγνωσιν τῶν διαπραττομένων ἐν τῷ κόσμῳ ὁμοτήτων, — ἰδίᾳ τῶν διαπραττομένων ἐν ὀνόματι τῆς Ἐπιστήμης — ἀπεστερήθη πάσης γηθοσύνης, καὶ ἠσθιάνετο ὅτι δι' αὐτὴν ἡ Γῆ ἦτο κόλασις, ἐξ ἧς ζωηρῶς ἐπόθει νὰ ἀπέλθῃ. Ἦτο ἀνέκφρατος ἢ καταφρόνησις ἢ ἠσθιάνετο κατὰ πολιτισμοῦ ἀνεχομένου νὰ πορίζεται οἰονδήποτε κέρδος ἐκ τῶν βασανιστηρίων ἑκατομμυρίων ὑπάρξεων.»

[Τέλος τῆς σειρᾶς τῶν εἰκοσι προφητῶν τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ.]

Ἄγγλος ἐρευνητῆς τῶν πραγμάτων τῆς Βουλγαρίας γράφει μακρὰν περὶ τοῦ μέλλοντος τῆς χώρας μελέτην ἐν τῇ ὁποίᾳ λέγει καὶ τὰ ἐξῆς :

Ὁ βασιλεὺς Φερδινάνδος, προκειμένου περὶ ἐθνικοῦ συμφέροντος, δὲν διστάζει νὰ δυσανεστήσῃ τοὺς ὑπουργοὺς του. Κατ' ἀρχὰς προσπαθεῖ νὰ τοὺς πείσῃ διὰ ἐπιχειρημάτων, καὶ ἂν δὲν τὸ κατορθώσῃ, ἀντιτάσσει τὴν ἰσχύν τῆς θελήσεώς του, πάντοτε δὲ ἐννοεῖ νὰ εἴπῃ τὴν τελευταίαν λέξιν. Οὕτω, εἰς τὴν οικονομικὴν ἀνάπτυξιν τῆς Βουλγαρίας ὁ βασιλεὺς εἶνε τὸ κινεῖν τὰ πάντα πνεῦμα. Τὸ ἔθνος βεβαίως εἶνε ἐν τῇ γενέσει τοῦ ἀκόμη, ἀλλὰ τὰ δημόσια ἔργα αἵτινα ἐπεχειρήθησαν ὀφείλονται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν πρωτοβουλίαν του. Αὐτὸς ἦτο ὁ ἐπιμείνας διὰ τὰς νέας σιδηροδρομικὰς γραμμὰς, διὰ τὴν μεταμόρφωσιν τῆς Βάρνης καὶ τοῦ Πύργου εἰς λαμπροὺς λιμένας, καὶ διὰ τὴν εἰσαγωγὴν νεοτέρων ἐφαρμογῶν εἰς τὴν γεωργίαν τῆς χώρας. Αὐτὸς ἐπίσης ἦτο ὁ ἀναδιοργανώσας τὴν ἐθνικὴν αἰμυναν καὶ δημιουργήσας τὸν στρατὸν τῶν 150,000 ἀνδρῶν ὁ ὁποῖος ἀπέβη τόσῳ χρήσιμος ὅταν ἀνεκηρύχθη ἡ βουλγαρικὴ Ἀνεξαρτησία. Τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν ὁ βασιλεὺς διευθύνει ἀνενόχλητος, οὐδενὸς ἐπεμβαίνοντος, διότι οἱ βούλγαροι ἅπαντες ἔχουν ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην εἰς τὸ διπλωματικὸν του τάλαντον. Αὐτὸς ἐπομένως ἐκλέγει κατὰ βούλησιν τοὺς διπλωματικούς ἀντιπροσώπους τῆς Βουλγαρίας εἰς τὰς ξένας πρωτεύουσας.

Ὁ Φερδινάνδος κέκτηται μίαν ἰδιοφυίαν ἢ ὁποία εἶναι πολὺτιμος διὰ νεοπαγῆς Κράτος ὡς ἡ Βουλγαρία.

Ἀνακαλύπτει τάλαντον ἐν πάσῃ τάξει τῆς κοινωνίας, ἀκόμη καὶ μετὰ τῶν ἀφανεστέρων, καὶ ἀποστέλλει ὑποτρόφους ἰδίᾳ δαπάνῃ εἰς ξένα λύκεια πρὸς μόρφωσιν. Ἐχει ἱδρῦσει μουσεῖα τὰ ὁποῖα ἐπροίκισε δι' ἰδίων του συλλογῶν, κατεσκεύασε πάρκα καὶ ἄλλα μεταμορφώσαντα χώραν ἢ ὁποία ἦτο ἐπὶ τόσον χρόνον γυμνή, διὰ παντὸς δὲ τρόπου ἐνθαρρύνει τὴν φύτευσιν δένδρων.

Ἡ Βουλγαρία δίδει τὴν ἐντύπωσιν πλουσίου μέλλοντος. Ὅταν ἐπιστῇ ἡ ὥρα τοῦ διαμελισμοῦ τῆς Τουρκίας, ἡ Βουλγαρία δὲν θὰ παραγκωνισθῇ.

Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ.

Ἐρευνᾶται ἀπὸ τινῶν ἐτῶν μετὰ τινος ἀνησυχίας, ἀλλ' ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐμφαντικῶς: ἄρα γε ἡ νεωτέρα Ἐπιστήμη ἐκπληροῖ τὸν προορισμὸν της, ἢ μήπως πλανᾶται ἐν ταῖς μεθόδοις της; Εἶνε ὄντως θετικὴ καὶ ἀκριβὴς ἡ ἐργασία της ἢ μᾶλλον μεταφυσικὴ καὶ ἀόριστος; Εἶνε βᾶσιμος ἡ ἀξίωσις της ὅτι τὰ πορίσματά της εἶνε νόμοι αἰώνιοι καὶ ἀναλλοίωτοι, ἢ μήπως δι' αὐτῶν ὑπηρετοῦνται μόνον χρεῖαι τῆς στιγμῆς, προσκαιροῦ χαρακτήρος; Μεταξὺ τῶν σοβαρωτέρων ἐλεγκτῶν τῆς νεωτέρας ἐπιστημονικῆς μεθόδου διακρίνεται ὁ Ἄγγλος Edward Carpenter ἐκ τῶν ὄντως μεγαλοφυῶν μελετῶν τοῦ ὁποίου θὰ μεταδόσω διὰ τῶν ἐπομένων τὰ κυριώτερα μέρη τοῦ κατηγορητηρίου του. Ἡ Ἐπιστήμη, λέγει, συνετέλεσε μέγα ἔργον ἀποκαθάρσας τοὺς σταύλους τῆς δεισιδαιμονίας καὶ ἀνοιξάσα ὁδοὺς ὑγιεινῶν βλέψεων περὶ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἔκτοτε ἔδωκε σημεῖα παρεκκλίσεως ἀπὸ τῆς θετικῆς ἀντιλήψεως τοῦ συστήματος τῆς δημιουργίας καὶ φαίνεται ὅτι ἡ παρέκκλισις αὕτη ἔχει τὴν ἀρχὴν της εἰς ἀτέλειάν τινα τῆς θνητῆς διανοίας. Ἡ νεωτέρα Ἐπιστήμη συνέλαβε τὴν ὅλως οὐτόπειον ἰδέαν νὰ ἐξηγήσῃ τὰ πάντα ἐπὶ τῇ βίσει μόνον τῆς διανοητικῆς λειτουργίας ἀποκλείουσα τὸ αἴσθημα, δηλαδὴ ὀλόκληρον — καὶ δὴ τὸ θεμελιωδέστερον — ἡμῖς τῆς ἀνθρωπίνης συστάσεως. Ἡ μέθοδος αὕτη τῆς διαζεύξεως τοῦ αἰσθήματος ἀπὸ τῆς διανοίας καθιστᾷ φρούδην τὴν ἀξίωσιν ὅτι τὰ συμπεράσματα ἅπερ ἡ Ἐπιστήμη ἐκφέρει εἰς νόμοι διέποντες πάντα χρόνον καὶ πάντα τόπον. Τοπικοὶ πρῆσκαιροὶ νόμοι χρησιμεύοντες ὡς ὁρόσημα βεβαίως εἶνε, ἀλλ' ἡ Ἐπιστήμη, μὴ λησμονῶμεν, ἐφαρμόζει τὴν μέθοδόν της ἐπιμελῶς ἀποκλείουσα πᾶν ὅ,τι ἡ διάνοια ἀδυνατεῖ νὰ συλλάβῃ σήμερον, ἐνταῦθα, καὶ τυφλώσσει εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι ἄλλοτε καὶ ἄλλαχού ἡ διάνοια δύναται νὰ συλλάβῃ ἄλλα καὶ μάλιστα, ὡς πολλάκις συνέβη, ν' ἀσπασθῇ τὰ ἐκ διαμέτρου ἀντίθετα. Ἡ Φυσικὴ, παραδείγματος χάριν, ἐξήνεγκε τὸ συμπέρασμα ὅτι τῆς θερμοκρασίας μενούσης σταθερᾶς, ὁ ὄγκος δεδομένης ποσότητος αερίου εἶνε εἰς ἀντίστροφον λόγον πρὸς τὴν πίεσίν του. Τὸ συμπέρασμα τοῦτο ἐξηγέχθη ὡς ἀναλλοίωτος νόμος. Μολαταῦτα σήμερον δὲν εἶνε πλέον ἀληθὲς εἰμὴ εἷς τινὰς τόσῳ σπανίας περιπτώσεις ὥστε δύναται νὰ θεωρηθῇ ἀπλοῦν πλάσμα, ἢ ἐν ἄλλαις λέξεσι μεταφυσικὸν συμπέρασμα. Ὅμοια παραδείγματα δύναται τις νὰ καταστρώσῃ παμπληθῆ ἀπὸ ὅλας τὰς λεγομένας θετικᾶς ἐπιστήμας καὶ ἐξ αὐτῶν τὸ θετικῶς ἀποδεικνύμενον εἶνε ὅτι ἡ ἐπιστημονικὴ μέθοδος συνίσταται εἰς συστηματοποίησιν ἐλαχίστου μόνον ἀριθμοῦ γεγονότων, ἐξ ὧν διατυποῦται τὸ συμπέρασμα τὸ ἀναγραφόμενον ὡς γενικὸς

νόμος. Ἀλλὰ νόμος δὲν δύναται νὰ εἶνε ἀφοῦ ἀποκλείει τὰ πλεῖστα γεγονότα τὰ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἄγνωστα ἡμῖν καὶ ἱκανὰ ν' ἀνατρέψωσιν ἄρδην τὸν «νόμον» ἅμα γνωσκόμενα. Ὑπῆρξεν ἐποχὴ καθ' ἣν ἡ Ζωολογία ἐταξινόμει τὰ ζῶα ὡς ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κεράτων τῶν διότι δὲν ἐγνώριζε ἄλλα γεγονότα. Ἡ Πολιτικὴ Οἰκονομία μέχρι χθὲς ἐπέμενε νὰ ταξινομῇ τὰ κοινωνικὰ φαινόμενα ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ τυφλοῦ συμφέροντος μήπω ὑποπεύσασα ὅτι τὸ τυφλὸν συμφέρον εἶνε νοσηρὰ — παροδικὴ εὐτυχῶς — φάσις τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ. Ἡ Ἀστρονομία, ἐνόσω ἐθεώρει τὴν Γῆν ἐπίπεδον, ἐχαρακτήριζε τὴν ἔλξιν τῶν βαρέων σωμάτων ὡς πτώσιν αὐτῶν ἐπὶ τῆς Γῆς. Βραδύτερον ὅμως ὅταν ἀνεκαλύφθη ὅτι οἱ πλανῆται, καίπερ βαρέα σώματα, δὲν πίπτουσιν ἐπὶ τῆς Γῆς, διευπλώθη ὁ νόμος τῆς βαρύτητος, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς διευπλώθη διὰ τῆς αὐτῆς μεθόδου (τῆς μεθόδου τοῦ ἀποκλεισμοῦ ἀγνώστων γεγονότων) καὶ δὲν δυνάμεθα ἐπομένως νὰ εἰμεθα βέβαιοι περὶ τοῦ λόγου ὅστις ὑπολαμβάνει εἰς τὰ φαινόμενα τῆς ἔλξεως. Οἱ θιασῶται τῆς εἰρημένης μεθόδου ἰσχυρίζονται ὅτι δι' αὐτῆς, καίπερ ἀτελοῦς, βαθμιδὸν προσεγγίζομεν εἰς τὴν θετικὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' εἶνε ἄρα γε ὁ ἰσχυρισμὸς οὗτος βᾶσιμος; Ἐὰν γεγονότα ἅτινα εἶνε ἐνδεχόμενον νὰ περιέλθωσιν εἰς γνῶσιν μας ἐν οἴφθῃποτε κλάδῳ, εἰσὶν ἄπειρα διότι ἡ ἀλήθεια εἶνε ἄπειρος. Ἐτι πλέον ἡ Φύσις εἶνε μία καὶ ἐνιαία καὶ κατὰ συνέπειαν ἡ προσπάθεια ὅπως φθάσωμεν εἰς θετικὴν γνῶσιν μιᾶς ἀπόψεως φυσικῶν φαινομένων, ἀπομονοῦντες αὐτὴν ἀπὸ πάσας τὰς ἄλλας ἀπόψεις, θὰ ἀγάγῃ πεπωμένως εἰς ψευδὲς συμπέρασμα. Ἐὰν τὰ ὑπολειπόμενα ἄγνωστα γεγονότα ἦσαν δύο ἢ τρία, τότε ἐδικαιούμεθα ν' ἀποκαλέσωμεν τὴν γνῶσιν μας ὡς ἔγγιστα ἀλήθειαν, ἀλλὰ τὰ ὑπολειπόμενα πρὸς γνῶσιν εἶνε πάντοτε ἄπειρα, τουτέστι τάνάπαλιν συμβαίνει: γνωρίζομεν, οὕτως εἰπεῖν, δύο ἢ τρία γεγονότα καὶ ἀγνοοῦμεν μυριάδας ὅλας. Ἡ Ἐπιστήμη ἄρα οὐδέποτε δύναται νὰ εἴπῃ «Ἐφθάσαμεν εἰς ἐν συμπέρασμα ὅπερ θὰ διαμείνῃ ἔσασί.» Δικαιοῦται μόνον νὰ λέγῃ: «Ἀκολουθοῦμεν μίαν ὁδὸν καὶ χωροῦμεν ἔσασί εἰς νέους ὁρίζοντας.» Ἄν εἶχε τοῦτο πρὸ ὀφθαλμῶν δὲν θὰ εὐρίσκοντο ὅλαι αἱ νεώτεραι ἐπιστημονικαὶ θεωρίαι εἰς τὴν χαώδη σύγχυσιν εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκονται. Πόσον δεινῶς ἀνεπαρκῆς εἶνε, φερ' εἰπεῖν, ἡ θεωρία τοῦ Δάρβιν περὶ ἐπιβιώσεως τοῦ ἐπικρατεστέρου, ἵνα μὴ ἀναφέρω τὴν περὶ ἀτόμων καταρρέουσαν θεωρίαν τῆς Φυσικῆς, τὴν περὶ μονίμου τροχιάς τῆς σελήνης καὶ τῶν πλανητῶν — θεμελιώδη ἀστρονομικὴν θεωρίαν ἄρδην ἤδη ἀνατραπέισαν — τὰ ἀνοικονόμητα συμπεράσματα τῆς Γεωλογίας, τὰς ἰσχνὰς ἐξηγήσεις τῆς θεωρίας τοῦ φωτός, τὸ ναυάγιον τῆς ἀρχῆς ἐφ' ἧς ἐστηρίζετο ἡ Πολι-

τικὴ Οἰκονομία μέχρι χθὲς ὅσον ἀφορᾷ τὴν θεωρίαν τῆς ἀξίας τῶν χρειωδῶν τοῦ βίου κτλ. Εἴμεθα λοιπὸν μακρὰν πάσης ἐπιστημονικῆς θετικότητος καὶ καταφωρόμεθα ἐπίσης λογικοὶ ὡς ἐὰν ἐρησιχάζομεν διὰ τὸ ἀπόρητον τῶν φρουρίων μας χωρὶς νὰ ὑποπεύωμεν ὅτι δύναται νὰ ἐφευρεθῶσιν ὀβίδες ἰσχυρότεραι τῶν γνωστῶν ἵκαναὶ νὰ θρυμματίσωσι τοὺς προμαχῶνας μας ὡς σκευὴ κεραμέως. Προσκαίρως καὶ τοπικῶς ἡ ἐρησιχασίς ἐπιτρέπεται, ἀλλ' ὄχι δι' αἰῶνα τὸν ἅπαντα. Ἡ Ἀστρονομία τάσσεται ὡς ἡ θετικωτάτη τῶν ἐπιστημῶν. Διὰ τί; Ἀπλούστατα διότι γνωρίζομεν περὶ αὐτῆς ὀλιγώτερα ἢ περὶ πάσης ἄλλης. Γνωρίζομεν περὶ αὐτῆς ὅ,τι δύναται νὰ γνωρίξῃ εἰς μύριμξ παρατηρῶν μακρόθεν ἔκτενές σιδηροδρομικὸν σύμπλεγμα ἐν πλήρει ἐνεργείᾳ. Βαδίζει τις ἐπὶ γραμμῆς ἢ ἐπὶ μακρὸν ἐκλαμβάνει ὡς εὐθείαν. Ἐπὶ τέλος ἀνακαλύπτει ὅτι εἶνε καμπύλη καὶ συμπεραίνει ὅτι ἡ πορεία του ἀκολουθεῖ περιφέρειαν κύκλου. Βραδύτερον ἀνακαλύπτει ὅτι δὲν εἶνε κύκλος, ἀλλὰ ἔλλειψις. Ἐτι βραδύτερον ἀναφαίνεται ὄχι ἔλλειψις, ἀλλὰ παραβολή. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ ὁδοιπόρος ἀγνοεῖ ποῦ διευθύνεται διότι ἀγνοεῖ ποίου εἴδους γραμμὴν ἀκολουθεῖ. Ὅμοιον τι πάσχει ὁ ἀστρονόμος φρονῶν ὅτι γνωρίζει θετικὴν καὶ ἐντελῆ ἐπιστήμην ἀπλῶς διότι γνωρίζει ὀλίγα ἐκ τῶν ἀπείρων γεγονότων αὐτῆς, καὶ ἐντεῦθεν, δυνάμει τῆς ἀγνοίας ταύτης, δογματίζει. Ἐπίσης ὁ χημικὸς δρᾷττεται ἐνὸς ὄρατου φαινομένου, διότι εἶνε ὄρατόν, καὶ ἐπὶ τῇ βάσει αὐτοῦ δογματίζει ἀδιαφορῶν διὰ τὰς σπουδαιότητας ἀλλοιώσεις αἵτινες συντελοῦνται ἀοράτως. Τὸ αὐτὸ πάσχει καὶ ὁ ἐπαναπαυόμενος εἰς τὰ ὀλίγα γνωστὰ γεγονότα τῆς Φυσικῆς. Ὡστε εἴτε ἀπώτατα διευθύνει τὰς ἐρεῦνας του ὁ ἐπιστήμων, ὡς ἐν τῇ Ἀστρονομίᾳ, εἴτε ἐγγύτατα, ὡς ἐν τῇ Χημείᾳ καὶ τῇ Φυσικῇ, δογματίζει ἀκριβῶς διότι ἐν ἀμφοτέραις ταῖς περιπτώσεσιν ἀγνοεῖ τὰ πλεῖστα. Ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει τὸ πεδίον τῶν ἐρευνῶν του εἶνε ἄγαν μακρὸν, ἐν τῇ δευτέρᾳ ἄγαν μικροσκοπικόν. Ὑπάρχει ὁμοίως πεδίον ἐφ' οὗ δὲν δογματίζει, ἀλλὰ βαίνει διστακτικῶς. Τὸ πεδίον αὐτὸ εἶνε ἡ Ἐπιστήμη τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ἢ Βιολογία, ἢ Κοινωνιολογία, ἢ Ἱστορία, ἢ Ψυχολογία ἐν ἐνὶ λόγῳ ἢ Βιονομία. Ἀπέχει νὰ δογματίσῃ διὰ τὸν αὐτὸν λόγον. Τὰ βιονομικὰ φαινόμενα εἶνε τόσῳ πολλὰ καὶ τόσῳ ταχέως παρουσιάζονται ἐν διαδοχῇ ἀλλήλων, ὥστε ἀναγκάζεται ν' ἀποφρανθῇ ἐπιφυλακτικῶς, ὁμολογῶν οὕτω ὅτι δογματίζει ἐφ' ὧν ἀγνοεῖ, ἀμφιβάλλει δὲ περὶ ὧν γινώσκει, ἀκριβῶς ὡς θὰ ἔπραττεν ἀδαής τις μεῖραξ. Οὕτε δύναται νὰ δικαιολογηθῇ προβάλλων ὅτι τὰ φαινόμενα τοῦ βίου εἶνε περίπλοκα ἐνῶ τὰ τῆς Ἀστρονομίας ἀπλᾶ, διότι μικρὰ σκέψις ἀρκεῖ νὰ πείσῃ ἕκαστον ὅτι τὰ φαινόμενα τῆς Ἀστρονομίας εἶνε ἀπείρως περίπλοκα.

Ἡ κίνησις τῆς Σελήνης, φερ' εἶπειν, εἶνε ἐν τῶν ἀπλουστάτων φαινομένων. Ἐν τούτοις ἐρευνώμενον ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν θέσιν καὶ τὴν μάζαν τῆς Γῆς, πρὸς τοὺς ὠκεανούς της, πρὸς τὴν θέσιν καὶ τὴν μάζαν τοῦ Ἥλιου, πρὸς τὴν θέσιν καὶ τὴν μάζαν ἑκάστου τῶν πλανητῶν, τῶν ἀπειραρίθμων καὶ ἀγνώστων κομητῶν, τῶν μετεωρικῶν δακτυλίων καὶ τέλος τῶν ἀστέρων, καταντᾷ πρόβλημα ἀνεπίδεκτον λύσεως ἔστω καὶ προκειμένου περὶ βραχέος χρόνου· προκειμένου δὲ περὶ ἑκατομμυρίων ἐτῶν, ὡς προσήκει νὰ μετρηθῇ ὁ χρόνος εἰς ἀστρονομικὰ ζητήματα, τί νὰ εἴπωμεν περὶ τῆς ἀλλαγῆς ἢν ὑφίστανται τὰ οὐράνια σώματα ἐν τόσῳ μακρῷ χρόνῳ, καὶ ποῦ νὰ εὐρεθῇ ἡ λύσις τοῦ τόσῳ ἀπλοῦ φαινομένου τῆς κινήσεως τῆς σελήνης; Ὡστε ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι τὰ φαινόμενα τοῦ βίου εἶνε περιπλοκώτερα τῶν φαινομένων τῆς Ἀστρονομίας εἶνε ὅλως ἀβαθῆς, ὅπως ἀβαθῆς εἶνε καὶ ἡ καύχησις ὅτι δυνάμει θεωριῶν τινῶν προλέγονται μετὰ πάσης ἀκριβείας πολλὰ ἀστρονομικὰ συμβάντα. Ἡ πρόρρησις δὲν ἀποδεικνύει τὴν βασιμότητα τῆς θεωρίας οὔτε εἶνε ἀποχρῶσα εἰμὴ ὅσον ἀφορᾷ βραχὺν συγκριτικῶς χρόνον. Ὅταν ἐκράτει ἡ θεωρία ὅτι ὁ Ἥλιος ἦτο θεὸς ἐγειρόμενος καθ' ἑκάστην πρωΐαν ἐκ τῆς κλίνης του ἵνα ἀρματηλατήσῃ πρὸς Δυσμᾶς, ἠδύνατο νὰ προρρηθῇ μετὰ πάσης ἀκριβείας ἡ ὥρα τῆς προσεχοῦς ἐγέρσεώς του, μόλα ταῦτα ἡ θεωρία δὲν ἦτο ἀληθῆς. Οὕτω καὶ ἡ θεωρία τοῦ νόμου τῆς βαρύτητος δὲν ἐπεταί ὅτι εἶνε ἀκριβῆς διότι ἐβοήθησε τὸν Λεβεριε ἐν δεδομένῃ ἐποχῇ νὰ προσείπῃ τὴν ἀνακάλυψιν ἐνὸς πλανήτου. Ἡ πρόρρησις ἀπλούστατα ἀποδεικνύει ὅτι ἡ θεωρία τοῦ νόμου τῆς βαρύτητος εἶνε ἀκριβῆς ἐντὸς ὁρίων τινῶν χρόνου ἅτινα ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς ἀπειρίας καὶ τὰς αἰωνιότητας εἶνε βραχύτατα. Αἱ ἐπιστημονικαὶ θεωρίαι εἶνε μεγίστης ἀξίας, εἶνε ἀπαραίτητοι διὰ τὴν πρόοδον τῆς ἐρεῦνης, ἐφ' ὅσον χρησιμοποιοῦνται ὡς πρόσφοροι ὑποθέσεις καὶ περιορίζονται εἰς τὰ πρὸ ἡμῶν ἄμεσα ὀλίγα βήματα, ἀλλ' ὅταν ἐκφέρωνται ὡς αἰώνια ἀλήθειαι καὶ προφητεῖαι καθίστανται ἀφηρημέναι θεωρίαι, φανταστικαὶ γενικότητες. Ὁ ἀνθρώπινος νοῦς δὲν δύναται νὰ περιλάβῃ ἐν τῇ ἀρμοδιότητι αὐτοῦ ὅλας τὰς ἀπειραρίθμους ιδιότητας παντὸς πράγματος καὶ τὰς ἀπειραρίθμους σχέσεις ἑκάστου πράγματος πρὸς ἕκαστον ἄλλο· ἐντεῦθεν ὁ ἐπιστήμων ἀναγκάζεται νὰ ἐκλέγῃ ὀλίγας τῶν ιδιοτήτων τούτων καὶ σχέσεων ἀσπαζόμενος μέθοδόν τινα ἀγνοήσεως, ἀλλὰ τοῦτο πράττων πίπτει εἰς τὴν παγίδα διότι ἀπεμπολεῖ τὸ πραγματικὸν πρᾶγμα ὅπερ ἀξιοῖ νὰ ἐρευνήσῃ καὶ ἀντ' αὐτοῦ συλλαμβάνει τὴν σκιάν του. Εἶνε ἀληθῆς ὅτι κρατεῖ κάτι εἰς τὰς χεῖρας του, ἀλλ' αὐτὸ τὸ κάτι ἐκπροσωπεῖ προσκαίρως κάποιαν ἀξίαν ὡς τὸ χαρτονόμισμα προσκαίρως ἐκπρο-

σωπεῖ χρυσόν. Ἡ παγίς τὴν ὁποίαν ὁ Ἐπιστήμων ὀφείλει νὰ ἀποφύγη συνίσταται εἰς τὸν κίνδυνον μὴ ἀποδόσῃ εἰς τὸν χάρτην τὴν ἀξίαν τοῦ χρυσοῦ. Ἡ σύγχρονος ἐπιστημονικὴ μέθοδος εἶνε ἀκριβῶς αὕτη: ὑποβάλλομεν τὰ ἐνώπιον ἡμῶν ὑποπίπτοντα εἰς σειράν τινα ἀφαιρέσεων παντὸς ὅτι δὲν εἶνε κοινὸν εἰς ὅλα. Λίαν ὀρθῶς. Κατόπιν λησιμονοῦντες ὅτι αἱ κοιναὶ ἰδιότητες αἱ ἐξησφαλίσαμεν εἶνε προϊόντα ἀφαιρέσεως, ἀποδίδομεν εἰς αὐτὰς πραγματικὴν ὄντοτητα καὶ ὑπαρξιν, καὶ ἐν τούτῳ ἔγκειται τὸ σφάλμα μας Ἐπιτυχόντες διὰ τῆς μεθόδου τῆς ἀφαιρέσεως τὰς κοινὰς ἰδιότητας τοῦ ἤχου ἀπεδώκαμεν εἰς τὰς ἰδιότητας χωριστὴν τινα ὑπαρξιν ἣν καλοῦμεν δόνησιν καὶ πιστεύομεν αὐτόχρομα ὅτι αὕτη εἶνε ἡ μήτηρ (ἢ αἰτία) τοῦ ἤχου. Ἄλλ' εἶνε ἀδύνατον νὰ χωρισθῇ ἡ δόνησις ἀπὸ τὸ ἀντικείμενον, ἢ ἡ βαρύτης ἀπὸ τὸ πίπτον σῶμα ὅπως εἶνε ἀδύνατον νὰ χωρισθῇ ἡ σκιά ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν νόμον τῆς βαρύτητος, καὶ αὐτὸς ὁ ἐφευρὼν αὐτὸν Νεύτων καταδικάζει αὐτὸν ὡς ἀκατανόητον ἐνόσω δὲν ὑποθέτομεν καὶ διάμεσόν τι διὰ τοῦ ὁποίου τὰ σῶματα ἐπιδρῶσιν ἐπ' ἀλλήλων. Ἐὰν ὑποθέσωμεν τὸ διάμεσον αὐτὸ ὑλικόν, ὁ νόμος καθίσταται ἔτι μᾶλλον ἀκατανόητος, ἐὰν τὸ ὑποθέσωμεν ἄυλον, τὸ πρόβλημα ἐκφεύγει τέλειον πάσης ἐπιστημονικῆς ἀναλύσεως. Τὸ μόνον ὅπερ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν εἶνε ὅτι ὁ εἰρημένος νόμος εἶνε ἄμοιρος πάσης θετικότητος καὶ δύναται ἀπλούστατα νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς μεταφυσικὴ ἔννοια. Τὸ αὐτὸ λεκτέον καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὴν θεωρίαν τῆς κυματοειδοῦς μεταδόσεως τοῦ φωτός. Ὡς διάμεσον ἐπενοήθη ὁ αἰθὴρ ὅστις, καθ' ὃ οἱ ἐπιστήμονες λέγουσιν, διαπερᾷ στερεὰς οὐσίας οἷα ἡ ὑαλοσ, ἀλλὰ εὗρίσκει ἀντίδρασιν ἀπὸ πορώδεις καὶ ἐλαφρὰς ὡς ὁ φελλός. Ἐν ἄλλαις λέξεσι δὲν ἔχει τίποτε τὸ θετικόν, ἀλλ' εἶνε ἀφηρημένη μεταφυσικὴ φαντασία. Ὅμοια εἶνε καὶ ἡ θεωρία τῶν ἀτόμων. Τὸ ἄτομον λέγουσιν, εἶνε τι συγκείμενον ἀπὸ μάζαν καὶ κίνησιν, ἄμοιρον χρώματος, ὁσμῆς, θερμότητος, γεύσεως ζωῆς καὶ νοήσεως — δηλαδὴ φάντασμα ἀκατανόητον. Ἐκαστος δὲ τῶν ἐπιστημόνων ἀναλόγως τοῦ κλάδου του φαντάζεται τὸ ἄτομον ὅπως θέλει. Ὁ χημικὸς ἐννοεῖ ἄλλο εἶδος ἀτόμου καὶ ὁ φυσικὸς ἄλλο. Ἄλλος αἰθὴρ ἀναγκαῖοι διὰ τὸ φῶς, ἄλλος διὰ τὴν βαρύτητα καὶ ἄλλος διὰ τὸν ἠλεκτρισμόν. Ταῦτα καὶ ἄλλα πολλὰ οὐτοπήματα εἰς ἃ ἡ νεωτέρα Ἐπιστήμη φέρεται προέρχονται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἐπεδιώχθη τὸ ἀνέφικτον ἐπεδιώχθη δηλαδὴ ἡ ἐξήγησις καὶ ἐνοποιήσις τῶν γεγονότων τοῦ κόσμου χωρὶς νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὁ μείζων πάντων τῶν γεγονότων. Ἄνθρωπος. Ἡ νεωτέρα Ἐπιστήμη ἐπειράθη νὰ παραγάγῃ τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι ἀκριβῆ καὶ ὅπως ἀνεξάρτητον τῶν ἀνθρωπίνων αἰσθημάτων καὶ ἐδῶ ἐναυάγησεν, ἢ, ὡς ὁ Βρουνετιέρ

τὸ ἐκφράζει, ἐχρεωκόπησεν. Ἐν πρώτοις ἀκριβῆς ἀντίληψις δὲν δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ εἰμὴ διὰ τῆς ἀφαιρετικῆς μεθόδου τῆς ἀγνοήσεως ἔπειτα εἶνε ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι ἀνεξάρτητος τοῦ ἀνθρωπίνου αἰσθηματος. Ὅταν ἄνθρωπός τις λέγῃ «αἰσθάνομαι ψῆχος» ἐκφράζεται βέβαια λίαν ἀτελῶς καὶ λίαν ἀορίστως, ἀλλ' ὅταν ἡ Ἐπιστήμη μὲ ὑπέροχον ὕψος προσέρχεται καὶ τροποποιῇ τὴν ἐκφρασιν ὀνομάζουσα τὸ ψῆχος «χαμηλὴν θερμοκρασίαν» δὲν λυεῖ τίποτε. Τί σημαίνει «θερμοκρασία», οὐδεὶς γνωρίζει. Ὁ ἄπλοῦς ἄνθρωπος λέγων «αἰσθάνομαι ψῆχος» ἐκφράζει τὴν ἀντίληψίν του καὶ τὸ αἰσθημά του, ἀλλ' ἡ Ἐπιστήμη ἀξιοῖ νὰ πλάσῃ ἐν ἀγνωστόν τι τὸ ὁποῖον νὰ εἶνε ἀνεξάρτητον καὶ τῆς ἀπλῆς ἀντιλήψεως καὶ τοῦ ἀπλοῦ αἰσθηματος, καὶ περὶ τῆς φύσεως καὶ ἐννοίας τοῦ ὁποίου ἀδυνατεῖ νὰ μᾶς φωτίσῃ. Ἡ «θερμοκρασία» τῆς Ἐπιστήμης εἶνε ἀσύλληπτος ἔννοια ἀκριβῶς διότι ἐπεδιώχθη ἀπολύτως καὶ ἀσχέτως πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Τὰ θερμομέτρα, καὶ αἱ μηχαναὶ καὶ τὰ τοιαῦτα εἶνε χρησιμώτατα, ἀλλὰ ἐν τῇ ματαίᾳ ἐπιδιώξει τοῦ ἐπακριβοῦς, λησιμονοῦντες ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶνε μείζων τῆς Ἐπιστήμης, περιορχόμεθα εἰς ἄτοπα. Ἐν τῇ ἐπιδιώξει τοῦ ἐπακριβοῦς ἡ Ἐπιστήμη περιέρχεται εἰς τὸ ἄτοπον ὅτι διαζευγνύει τὸν νοῦν ἀπὸ τὸ αἰσθημα ἐλπίζουσα νὰ φθάσῃ εἰς ἀξιώματα ἀπόρητα καὶ ἀδιάσειστα ὑπὸ τοῦ ἀνθρωπίνου αἰσθηματος. Ὁ φανατικὸς ἐπιστήμων ἀποφεύγει κἂν νὰ ὀνομάσῃ χρώμα τι ὡς ἐρυθρόν, κυανοῦν, κίτρινον κτλ, ἀλλὰ ἐπιμελεῖται νὰ διατυπώσῃ αὐτὸ διὰ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κυματοειδῶν δονήσεων τοῦ φωτός, ἢ τοῦ αἰθέρος ἐὰν θέλῃ νὰ προσδιορίσῃ ἤχον. Ὅμοιος ὁ φανατικὸς θιασώτης τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας κρίνει ἐπιστημονικώτερον νὰ θεωρῇ ἀναξίας προσοχῆς τὰς συλλήψεις τῆς δικαιοσύνης, τῆς στοργῆς, τῆς ἀλληλεγγύης διδαχθεὶς ὅτι πᾶσα κοινωνικὴ δρᾶσις ἔχει ὡς ἐλαττήριον τὸ ἀτομικὸν συμφέρον καὶ ὅτι πᾶν ἄτομον ἐν τῇ κοινωσίᾳ δὲν εἶνε εἰμὴ οἰκονομικὴ μονάς. Τὸ ὄνειρον τῆς νεωτέρας Ἐπιστήμης ὑπῆρξε νὰ ἐξηγήσῃ τὰ πάντα μηχανικῶς, καὶ αὐτὰ τὰ ἀνθρώπινα αἰσθηματα ἠθέλησε νὰ ἐρμηνεύσῃ ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὰ πορίσματα τῆς μηχανικῆς. Ἐπειράθη νὰ ἄρῃ τὸν πέπλον τοῦ μυστηρίου τὸν καλύπτοντα τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν, διὰ τῆς ἀξιώσεως νὰ συστηματοποιήσῃ μόνον ὅτι βλέπει, οὕτως ὥστε ἐὰν μηδὲν ἄλλο ἔβλεπεν εἰμὴ τὰ ἐνδύματα τοῦ ἀνθρώπου θὰ ἐρρῦθμιζε τὰ πάντα ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶνε φόρεμα. Ἡ φορὰ ἦν ἡ Ἐπιστήμη φαίνεται λαβοῦσα ἀπὸ δύο ἢ τριῶν αἰώνων εἶνε ἐπὶ τὰ ἔξω, ζητοῦσα δηλαδὴ μακρὰν τοῦ κέντρου τὰ δεδομένα τῆς πρὸς ἐνοποιήσιν τῆς ἀληθείας, καὶ εἶνε πρόδηλον ὅτι τοῦτο παθοῦσα εἰργάσθη ἐντὸς κολοσσίου φαύλου κύκλου. Τὴν

κεντρικὴν βάσιν τῶν γεγονότων τῆς ἀνθρωπότητος τὴν ἐγκατέλειπεν ὡς ἄγαν ἀχανῆ καὶ ὡς ἀπαιτοῦσαν ἵνα ἐρευνᾶται ἕκαστος χωριστὸς ἀνθρώπος ὑφ' ὅλας τὰς ἐκφάνσεις του, ἐπομένως ὡς μὴ χορηγοῦσαν κοινὴν συνεννόησιν ἀκριβοῦς διαιτυπώσεως. Ἀπεσκοράκισεν οὕτω μίαν μετὰ τὴν ἄλλην ὅλας τὰς ἐνδοτέρας φάσεις τῆς ἀντιλήψεως ὡς ἀβεβαίας καὶ ποικιλοῦσας μὲ ἕκαστον ἄτομον. Ἄλλ' εἶνε ἀδύνατον νὰ ἐπιτευχθῆ τι θετικὸν ἀποσκορακίζομένων τῶν ζωτικωτάτων συμφερόντων ἅτινα περικλείει ὁ κύκλος τῶν παντοίων ψυχικῶν συναισθημάτων· ταῦτα δὲ δὲν εἶνε ἱκανῆ ν' ἀντικαταστήσῃ ἡ ἐπιστημονικὴ θεωρία. Ἀπὸ τῆς Ἐπιστήμης ὁ ἀνθρώπος ἀπεκδέχεται ὄχι μηχανικὴν ἀπλῶς, ἀλλὰ καὶ ζωτικὴν ἐκδούλευσιν. Τὸ σύμπαν δὲν εἶνε μηχανῆ· εἶνε ζῶν ἐνιαῖος ὄργανισμὸς καὶ πᾶσα ἔρευνα αὐτοῦ δέον νὰ εἶνε ζῶσα, καθολικὴ καὶ συμπαθῆς.

Τὸ σφάλμα τῆς νεωτέρας ἐπιστημονικῆς μεθόδου συνίσταται εἰς τὴν ἀπόπειραν (ἀπόπειραν ἀποδεικνυομένην ἤδη ὡς παντάπασιν ματαίαν) πρὸς συστηματοποίησησιν τῶν γνώσεων ἀνευ ἀναφορᾶς πρὸς τὸ σπουδαιότατον ἐκεῖνο στοιχεῖον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ὅπερ καλοῦμεν αἴσθημα. Σύστημα γνώσεων ἐρειδόμενον ἐπὶ τῆς διανοίας μόνης δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ, ἡ ἐπιστήμη ἄρα ἐπεδίωξέ τι ἀνύπαρκτον. Μία αἰσθητικῶν δὲν χρησιμεύει τίποτε ἐκτὸς ἐὰν ὁ πρῶτος κρίκος αὐτῆς στερεωθῆ ἐπὶ ζῶντος ἐδάφους. Καὶ αὐτῆς τῆς Γεωμετρίας ἡ πρώτη ἀφετηρία δὲν δύναται νὰ ἀντιπροσωπεύῃ ἄλλο τι ἢ ἐν αἴσθημα. Ἄν ἐξοστρακίσωμεν αὐτό, ὀλόκληρος ἡ Γεωμετρία ἐξατμίζεται. Τὸ πρῶτον προκύψαν ἐν τῷ κόσμῳ γεωμετρικὸν ἀξίωμα ἦτο ἐν αἴσθημα ἀνεπίδεκτον λογικῆς ἀποδείξεως. Ἐπίσης, ἐὰν ἀνταμείψω μίαν ἀνιόρητον ἀφιλοκερδῆ ἐκδούλευσιν, δὲν ἄγομαι ὑπὸ σειρᾶς συλλογισμῶν περὶ τοῦ καθήκοντος τῆς ἀνταμοιβῆς, οὔτε περὶ τῆς ἐνδεχομένης προσδοκίας τοῦ παρασχόντος τὴν ἐκδούλευσιν, ἀλλ' ἀπλῶς ἄγομαι ἐξ αἰσθήματος ἀνθρωπίνης ἀλληλεγγύης. Ἀληθῶς ἡ ἀληθεστέρα ἀλήθεια συμπίπτει μὲ τὸ βαθύτερον αἴσθημα. Αἱ θεωρίαι εἶνε χρησιμώταται ἐνόσφ βοηθοῦσιν ἡμᾶς εἰς τινὰ πρακτικὸν σκοπὸν, καὶ ἅπαξ μία θεωρία ἐκτελεῖ τοῦτο οὐδόλως ἐνδιαφέρει ὅποια τις εἶνε, ἀπαράλλακτα ὅπως οὐδόλως ἐνδιαφέρει εἴτε κάμωμεν χρῆσιν σχοινοῦ, ἢ σιδήρου, ἢ ξύλου, ἢ μετάξης. Ἐφ' ὅσον δι' οἴουδήποτε ἐξ αὐτῶν κατορθώσωμεν νὰ προσορμίσωμεν ἀσφαλῶς τὸ πλοῖον μας ἐντὸς τοῦ νεωρίου. Ὡς βοηθήματα αἱ ἐπιστημονικαὶ θεωρίαι εἶνε ἔξοχοι καὶ ἐν τούτῳ ἡ ἐπιστημονικὴ ἐργασία εἶνε θαυμασία. Ὁ χάρτης μιᾶς χώρας εἶνε τι θαυμάσιον καὶ χρησιμώτατος ὡς βοήθημα πρὸς εὑρεσιν τῆς παριστωμένης χώρας, ἀλλὰ θὰ ἦτο μωρία νὰ ἀρκεσθῶμεν εἰς τὸν χάρτην ὡσανεὶ ἡ ἀπλῆ μελέτη αὐτοῦ ἐπέιχε

τόπον μεταβάσεως ἡμῶν εἰς τὴν χώραν. Τοιαύτης περιπέτου κλάνης ἐγένετο ἔνοχος ἡ Ἐπιστήμη ἀρκεσθεῖσα εἰς τὰς θεωρίας τῆς ὡσανεὶ ἐπέιχον τόπον τελικῆς ἀντιλήψεως τοῦ βίου. Ἐπαθε δηλαδὴ ὅτι θὰ ἔπασχεν ἀνθρώπος ἐκσφενδονίζων μακρὸν σχοινοῦ πρὸς τὰ ὕψη καὶ προβαίνων ν' ἀναρριχηθῆ ἐπ' αὐτοῦ. Ἡ Ἐπιστήμη ἐλησμόνησεν ἡ παρεῖδε τοῦτο τὸ σπουδαιότατον καὶ θεμελιώδες ὅτι: ὅπως δὲν δύναται νὰ μείνῃ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἀκμαῖον ἀνθὸς ἀποσπώμενον ἀπὸ τὸ φυτὸν ἐξ οὗ ἐβλάστησεν, οὔτω δὲν δύναται νὰ ζήσῃ ἰδέα ἢ ἐννοία ἀποσπασμένη ἐκ τοῦ αἰσθήματος ἐξ οὗ ἀνέθορεν. Ἐκαστος ἡμῶν ἐκπροσωπεῖ μᾶζαν ἰδεῶν καὶ ἐνοιῶν τρεφομένων πασῶν ἐξ ἐνὸς βαθύρριζου αἰσθήματος. Ἄς ἀντικαταστήσῃ τις τὸ βαθύρριζον αὐτοῦ αἴσθημα δι' ἐνὸς ἄλλου, καὶ ὀλόκληρος αὐτοῦ ὁ τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι θὰ μεταμορφωθῆ ἄρδην. Ἄς ἀντικατασταθῆ τὸ ἀκρογωνιαῖον ἀξίωμα μιᾶς ἐπιστήμης καὶ θὰ ἴδωμεν αὐτὴν ἐκ βάθρων ἀνακαινιζομένην. Φερ' εἰπεῖν, ἡ πλουτολογία ἔχει (ἢ μᾶλλον μέχρι τοῦδε εἶχε) ὡς ἀκρογωνιαῖον αὐτῆς ἀξίωμα τὴν ἀτομικὴν πλεονεξίαν. Ἄς ἐδρασθῆ ἐξ ἐναντίας ἐπὶ τοῦ ἀξιώματος τῆς δικαιοσύνης, ἢ τῆς ἀλληλεγγύης, καὶ εὐθὺς θὰ ὑποστῆ γενικὴν ἀναμόρφωσιν. Ὑπάρχει ἐν φυσιολογικὸν δεδομένον ἄριστα δικαιολογοῦν τὸν ἄνωγι ἰσχυρισμὸν μας. Ὅπισθεν τοῦ ἐγκεφάλου ἴσταται καθορίζον τὴν ἐγκεφαλικὴν δρᾶσιν τὸ μέγα συμπαθητικὸν νεῦρον. Αὐτὸ εἶνε τὸ ὄργανον τῶν συναισθημάτων Ὁ ἐγκέφαλος ἀκολουθεῖ τὰ νεύματα τοῦ συμπαθητικοῦ. Συζητοῦσι δύο ἀνθρώποι καὶ ἐξακολουθοῦσι νὰ ἀντιπαλαίωσι διὰ τῶν ἐπιχειρημάτων λησμονοῦντες ὅτι εἶνε ἀδύνατον νὰ συμφωνήσωσιν ἄφοῦ ἀνεχώρησαν (παντάπασιν ἀνεπιγνώτως) ἀπὸ δύο διάφορα θεμελιώδη ἀξιώματα, ἢ (ἐνίοτε) ἐὰν ἀνεχώρησαν ἀπὸ τὸ αὐτὸ ἀξίωμα, καὶ καθ' ὁδὸν ὁ εἰς ὠλίσιθησεν εἰς χωριστὸν συμπέρασμα ἀναγκάσας τὸν ἐγκέφαλον εἰς ἄλλοίαν δρᾶσιν. Ἄν ὁ ἄλλος τῷ ὑποδείξῃ τὸ δλίσθημα, ἢ ἐπ' ἀνόδος εἰς τὴν ὁμοφωνίαν ἐπιβάλλεται, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ διαφορὰ κεῖται βαθύτατα, ἐπέκεινα τῆς ἀκτίνος τοῦ λογισμοῦ, καὶ τότε ἡ διαφωνία θὰ ἐξακολουθῆ εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα. Μολαταῦτα δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ὁ εἰς ἔχει δίκαιον καὶ ὁ ἄλλος ἄδικον, ἀλλ' ὅτι ἀπλοῦστατα αἰσθάνονται ἄλλοίως. Τὸ συμπαθητικὸν νεῦρον ἐκατέρου τροφοδοτεῖται ἀπὸ διάφορον αἴσθημα. Ἄλλ' ὅπως τὰ πέταλα τοῦ φυτοῦ δίδουσιν ἐπὶ τινὰ χρόνον μορφήν εἰς τὴν ἐνδοθι σφύζουσιν ζωὴν, ἀκολουθῶς πίπτουσι καὶ ἀντικαθίστανται ὑπὸ ἄλλων, οὔτω καὶ τὸ ὑπολανθάνον αἴσθημα ἐν ἐκάστῳ ἡμῶν προσκατεύεται ὑπὸ γνωμῶν, ἐνοιῶν, ἰδεῶν, ἢ στοχασμῶν, οἵτινες πίπτουσι καὶ ἀντικαθίστανται ὑπὸ ἄλλων καθ' ὅσον αὐτὸ κραταιοῦται καὶ ἀναποδράστως ἀπορρίπτει τὰ περικαλύμματα. Πράγματι αἱ

ιδέαι μας εἶνε ἀληθεῖς μόνον μέχρις οὗ ὠριμάσωσιν. Ἄμα ὠριμάσωσι δὲν ἔχουσι πλέον θέσιν, θὰ πέσωσιν· τουτέστι καθίστανται ψευδεῖς καὶ ἀντ' αὐτῶν μέλλει ἄλλαι νὰ ἀνακύψωσιν Αἱ κατὰ καιροὺς ἀληθεῖς ἰδέαι φιλοστόργως περικαλύπτουσι τὸ ὑπολανθάνον καὶ κραταιούμενον ἀνθρώπινον αἴσθημα, ἀλλὰ θὰ ἦτο σφάλμα νὰ ταυτίσωμεν τὰ συμφέροντα τούτου πρὸς τὰ συμφέροντα τῶν «κατὰ καιροὺς κυβερνήσεων» οὕτως εἰπεῖν, ὅσῳ ἂν ᾧσιν ἀληθεῖς καὶ φιλόστοργοι. Θὰ ἦτο πλάνη νὰ ᾤεσθαι πρὸς τὴν περιφέρειαν ἀφίνοντες τὸ κέντρον, καὶ ἀκριβῶς εἰς αὐτὴν τὴν πλάνην περιέπεσεν ἡ Ἐπιστήμη, πλάνην ἣν δὲν θὰ βραδύνη νὰ ἀντιληφθῆ ὅπως ὡς τάχιον τροπῇ πρὸς τὸ ἐγκαταλειφθὲν κέντρον. Τὸ μέλλον ἄρα τῆς Ἐπιστήμης θὰ ἐγκείται ἐν τῇ τροπῇ ταύτῃ πρὸς τὸ κέντρον τῆς Ἀνθρωπότητος καὶ θ' ἀποτελέσει ἀντίθεσιν τῆς φορᾶς ἣν ἡ ἐπιστημονικὴ μέθοδος ἠκολούθησε κατὰ τοὺς τελευταίους ὀλίγους αἰῶνας τραπεῖσα πρὸς τὴν περιφέρειαν. Θὰ ἀναζητήσῃ τὸν μέγαν βράχον τῆς στερεότητος ἐπὶ τοῦ ὁποίου θὰ πῆξῃ ἀσφαλῶς τὸν πρῶτον κρίκον τῆς ἀλύσεως τῶν συμπερασμάτων της, καὶ θὰ ἀνακύψῃ Ἐπιστήμη ἀληθῆς, ζῶσα, ὀρθολογίζουσα, συμπαιθῆς, ἀνθρωπική. Τὸ κεντρῶν αἴσθημα παντὸς ἀνθρώπου εἶνε ὁ βράχος οὗτος καὶ εἶνε βράχος αἰώνιος διότι ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ αἰώνιον καὶ ἀδιάσειστον καὶ ἀναλλοίωτον εἶναι, τὸ ἐν καὶ μόνον ἐν τῷ σύμπαντι γεγονός οὗ σκιαὶ ἀπλαῖ εἰσὶ πάντα τὰ ἄλλα γεγονότα, πρὸς δὲ τὰ πάντα σχετίζονται, καὶ οὗ πέριξ πάντα τὰ φαινόμενα καὶ πάντα τὰ νοούμενα ἴστανται ὡς ἔμμεσοι τρόποι τοῦ λέγειν. Ὅχι μόνον ἡ ἀνθρωπότης σύμπασα στρέφεται περὶ ἐν αἴσθημα ὡς περὶ κέντρον, ὄχι μόνον πᾶν ἄτομον ἔχει ὡς κέντρον τοῦ ἐν αἴσθημα, ἀλλὰ καὶ πᾶν γεγονός εἶνε κατὰ βάθος αἴσθημα ὅπως τὸ κύτταρον ἐν τῷ βῆθει του ἐγκλείει σταγόνα ῥευστοῦ. Οὐδὲν γεγονός εἶνε γεγονός εἰμὴ ἀφοῦ τὸ αἰσθανθῶμεν ὡς τοιοῦτον, καὶ τὸ γεγονός ὅτι βλέπομεν τὸν γαλανὸν οὐρανὸν εἶνε γεγονός μόνον καὶ μόνον διότι τὸ αἰσθανόμεθα. Τὸ γεγονός ὅτι βλέπομεν ἀλλήλους εἶνε γεγονός μόνον καὶ μόνον διότι αἰσθανόμεθα ἀλλήλους. Ἄν δὲν ὑπῆρχε τὸ αἴσθημα δὲν θὰ ὑπῆρχεν ἡ ἀντίληψις. Καὶ διὰ τὰ ἐπιβλαβέστατα αὐτὰ τῶν πραγμάτων πρέπει νὰ αἰσθανθῶμεν τὴν βλάβην των πρὶν δυνηθῶμεν νὰ εἰπώμεν ὅτι ἔχομεν γνῶσιν αὐτῶν. Τί ἐπιστήμων εἶνε ὁ μὴ λαβὼν ἰδίαν πείραν πάντων τῶν πραγμάτων ἅτινα ἐρευνᾷ; Ὁ ἀληθῆς ἐπιστήμων πρέπει νὰ παθαίνεται μεθ' ὅλης τῆς φύσεως· νὰ βλέπῃ ὡς λύγξ· νὰ ὀσφραίνεται ὡς θηρευτικὸς κύων· νὰ ἔχη ὅλας τὰς αἰσθήσεις του ἐξησκημένας διὰ διηνεκοῦς χρήσεως καὶ ὑγιοῦς βίου· νὰ τελῇ δὲ ἐν πλήρει συναφείᾳ καὶ ἁρμονίᾳ πρὸς ἕκαστον ἄλλο ὄν ὑπάρχον. Ἐντὸς τοῦ σπουδαστηρίου του ὁ ἐπι-

στήμων τί γνωρίζει; Οὐδὲν, ἀφοῦ οὐδὲν ἠσθάνθη. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἡ ὑγῆς ἐπιστημονικὴ μέθοδος ἐνδιαφέρεται περὶ τὸ ἠθικὸν καὶ αἰσθηματικὸν μέρος τοῦ ἀνθρώπου ὅσῳ καὶ περὶ τὸ λογικὸν καὶ διανοητικόν. Πρόκειται οὐδὲν ἥττον ἢ νὰ ἐρευνηθῆ τὸ βάθος τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς μεθόδου καὶ ἡ ἀληθῆς τάξις τοῦ εἶναι ἡμῶν. Ἐπίσης καὶ τὸ εἶναι παντὸς ὄντος.

Ὁ σύγχρονος ἐπιστήμων λαμβάνει τεμάχιον σμαράγδου, τὸ θραύει ἐξετάζει τὸ χρῶμα του, τὰς διαθλαστικὰς ιδιότητάς του, τὴν κρυσταλλίνην κατασκευὴν του, τὴν σκληρότητα τῆς μίξης του, τὸ βάρος του, τὴν πυκνότητα καὶ τὰς χημικὰς ιδιότητάς του. Ὅλα ταῦτα χωριστὰ τὰ ταξινομεῖ εἰς γενικὰ πορίσματα ἐξ ἐκάστης ἀπόψεως. Ἀλλὰ πῶς ὅλαι αὐταὶ αἱ ιδιότητες εἶνε συνεξευγμέναι; Ὅποια τις ἡ σχέσις των ἢ συναπαρτίζουσα τὸν σμαράγδον, τὸ εἶναι τοῦ σμαράγδου, ὁ ἐπιστήμων δὲν ἀποπειράται νὰ ἐρευνήσῃ (φρονίμως ποιῶν). Λαμβάνει καὶ τὸν ἀνθρώπον, τὸν ἀνατέμνει, ἐξετάζει τὸ αἷμα του, τὰ νεῦρα του, τὰ ὀστέα του, τὸν ἐγκέφαλόν του, τὰς αἰσθήσεις του, ἀλλὰ περὶ τῆς ἐνότητος ἧτις ἀποτελεῖ τὸ εἶναι τοῦ ἀνθρώπου σιγᾷ. Ἐντούτοις ὁ ἀνθρώπος γνωρίζει, αἰσθάνεται ὅτι εἶνε ἐνότης, ὅταν δὲ λέγει «εἶμαι» περιάγει τὸν ἐπιστήμονα εἰς ἀμηχανίαν καὶ τὸν προκαλεῖ εἰς ἀνακάλυψιν τῆς Ἐπιστήμης ταύτης τοῦ εἶναι— τῆς θείας Ἐπιστήμης— ὑπὸ τὴν ἁρμοδιότητα τῆς ὁποίας ὑπηρετεῖται ὄχι ἀπλῶς ἐν διαμέρισμα τῆς ἀνθρωπίνης ἰδιοσυστασίας ἀλλ' ὀλόκληρος— σωματικῶς διανοητικῶς, αἰσθηματικῶς καὶ πνευματικῶς. Τότε θὰ ἐννοήσωμεν τὸν νόμον προσέτι τοῦ σμαράγδου, τὸν νόμον τῆς ἐξωτερικῆς φύσεως ἀφοῦ ἐννοήσωμεν τὸν νόμον τῆς ἐνδον ἡμῶν φύσεως ὃ ἐστὶ τὸν νόμον τοῦ βίου. Ἄν ἐξετάσῃ τις ἐπισταμένως θὰ πεισθῆ ὅτι ἅπας ὁ περὶ ἡμᾶς κόσμος μὲ τὰς παντοίας ἐντυπώσεις του μίαν ἀποστολήν ἔχει, νὰ ὁδηγήσῃ ἕκαστον ἡμῶν εἰς τὴν γνῶσιν ἑαυτοῦ καὶ εἰς τὴν ἁρμονίαν, ἀτομικὴν καὶ κοινωνικὴν, ἧτις προκύπτει ἐκ τοῦ γνῶθι σαυτόν. Εἰς αὐτὸ ἀφορᾷ ἡ λειτουργία τῶν πέντε αἰσθήσεων. Ἡ ἐπίτευξις τῆς ἀτομικῆς αὐτογνωσίας εἶνε ἡ ὁδὸς πρὸς τὴν ἐπικράτησιν τῶν κοινωνικῶν ἀρετῶν τῆς συνοχῆς, τῆς ἀλληλεγγύης, τῆς τάξεως, τῆς δικαιοσύνης, τῆς μακροθυμίας· καὶ ἡ ἐπικράτησις τούτων εἶνε ἡ ὁδὸς πρὸς τὴν ἐπίτευξιν τῆς συνολικῆς αὐτογνωσίας. Τὴν σήμερον ἕκαστος ἔχει περὶ ἑαυτοῦ ἐσφαλμένην ἀντίληψιν ὑπολαμβάνων ἑαυτὸν ὡς μονάδα εὐρισκομένην ἐν συγκρούσει πρὸς ὅλας τὰς ἄλλας, τὰ ἀντίθετα ἐπομένως τῶν προσημειωθεισῶν ἀρετῶν· ἐπικρατοῦσι καὶ ἡ συνολικὴ τῆς κοινωνίας ἀντίληψις περὶ ἑαυτῆς εἶνε κατὰ συνέπειαν ἐσφαλμένη ἄγουσα εἰς ἐπίσης ἐσφαλμένην θεωρίαν περὶ τοῦ σύμπαντος διότι ὑπολαμβάνομεν ὅλα τὰ

ὄντα καὶ τὰ ἀντικείμενα ἐν τῇ φύσει ὡς τελούντα ἐν διηνεκεῖ διαμάχη πρὸς ἄλληλα, ἐνῶ ἐὰν ἐνεβαθύνομεν εἰς τὸ νόσημα τοῦ βίου, θὰ ἀνεκαλύπτομεν ὅτι ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον συμβαίνει ὅλα τὰ ὄντα καὶ τὰ ἀντικείμενα ἐν τῇ φύσει τελούσιν ἐν μονίμῳ καὶ ἀδιαρρήκτῳ συνδέσμῳ πρὸς ἄλληλα ὅπως οἱ κλάδοι, τὰ στελέχη καὶ ὁ κορμὸς τοῦ δένδρου. Ἡ Ἐπιστήμη μόλαταῦτα ἐννοοῦσα τὴν πλάνην τῆς θὰ σπύση νὰ πληρώσῃ τὰ γεγονότα τῆς αἰσθημάτων μέχρι στεφάνης, ἐπιζητοῦσα ὡς οἷον τε νὰ εἰσέρχεται εἰς ἄμεσον, ζῶσαν συνάφειαν πρὸς πᾶν φαινόμενον καὶ πρὸς πᾶσαν φάσιν τῶν πραγμάτων ἐπὶ τῷ τέλει ὕπως βαθμηδὸν εἰσδύσῃ εἰς τὸ μέγα κεντρικὸν καὶ αἰσθημάτων ἐμπλεων γεγονός περὶ "Ὁ στρέφεται ἡ ἀγανθὴ καὶ ἀτέρμων δημιουργία ἅπασα. Καὶ ὄντως τί ἄλλο πλὴν Αὐτοῦ ὑπάρχει ἄξιον ἐρεῖνης μελέτης καὶ σπουδῆς; Ἡ Ἐπιστήμη τοῦ μέλλοντος θὰ ἐγκαταλείψῃ τὰ νεκρὰ ἐργαστήρια ἵνα ταῦτισθῇ μὲ τὴν σφύζουσαν Ζωὴν θὰ ἐγκαταλείψῃ τὰ «πειράματα» ἵνα ἐνστερνισθῇ τὴν πείραν τοῦ βίου. Ὁ ἀήρ, ἡ γῆ, τὰ ὕδατα ἢ φιλία τῶν ζώων, τῶν δένδρων, τῶν ἀστέρων ἢ γνῶσις τῶν ἔξεων τῶν ἐκ προσωπικῆς πείρας ἢ ἀκρόασις τῶν φωνῶν τῶν γλωσσῶν τῶν νοημάτων τῶν ἢ εὐλάβεια πρὸς πᾶν ὅ,τι ζῆ εἴτε μικρὸν εἴτε μέγα αὐτὰ θὰ εἶνε τὰ γνωρίσματα τῆς Ἐπιστήμης τοῦ μέλλοντος. Ἡ σπουδαιότης τῶν φαινομένων τῆς Χημείας θὰ ἐγκείται ἐν τῇ σχέσει αὐτῶν πρὸς ἔμψυχα ὄντα καὶ ζώσας λειτουργίας τῶν φαινομένων τῆς Βιολογίας, ἐν τῇ σχέσει αὐτῶν πρὸς τὸ εἶναι ἐκάστου ὄντος τῶν φαινομένων τῆς Κοινωνιολογίας, ἐν τῇ σχέσει αὐτῶν πρὸς ἠθικὰς ἀρχὰς καὶ ἀνθρωπίνους ἐνθουσιασμοὺς καθιστῶντας τὰς βλέψεις τοῦ ἀτόμου μέχρι τινὸς δευτερευούσας τῶν φαινομένων τῆς ἠθικῆς, ἐν τῇ σχέσει αὐτῶν πρὸς τὸ ἐπέκεινα τῶν θνητῶν ὑπολογισμῶν. Τὴν σημασίαν τῆς Γεωμετρίας θὰ ἐκτιμήσωμεν ὅχι κυρίως ὡς παρεχούσης ἡμῖν θεωρήματα ἀλληλοσυνδεόμενα διὰ τῶν κρίκων τῆς λογικῆς, ἀλλὰ κυρίως ὡς γυμναζούσης καὶ ἐκπαιδευούσης τὸ ὄμμα, καὶ μάλιστα τὸ νοερὸν ὄμμα, περὶ τὴν ἀντίληψιν τῶν γεωμετρικῶν σχημάτων καὶ γεγονότων, περὶ τὴν ἀσφαλῆ κρίσιν τῶν γωνιῶν κλπ. Ἐπίσης, τῆς Ζωολογίας κύριον προσὸν δὲν θὰ εἶνε ἡ ταξινόμησις, ἀλλ' ἡ συμπαθῆς ἐξοικείωσις πρὸς τὰ ἐνστικτα καὶ τὰς ἔξεις τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν, ἢ δὲ ταξινόμησις θὰ χρησιμεύσῃ δευτερευόντως ὡς βοήθημα πρὸς τὴν συμπαθῆ ἐξοικείωσιν. Οὕτω καὶ ἡ γνῶσις τῆς Φυσιολογίας θὰ ἐπιδιώκεται κυρίως διὰ τῆς διατηρήσεως τῆς ὑγείας, καὶ μόνον χάριν ἐπιβεβαιώσεως θὰ καταφεύγωμεν εἰς τὴν ἀνατομίαν. Τὸ μέγα δίλημμα εἰς δὲ ἡ Ἐπιστήμη περιήλθεν ἤδη εἶνε τοῦτο: ἀφοῦ, διανοητικῶς ἐξεταζομένων τῶν πραγμάτων (ἀνευ δηλαδὴ τῆς ἐλαχίστης ἀναφορᾶς πρὸς τὸ αἰ-

σθημα) οὐδεμία ὑφίσταται διαφορὰ μεταξὺ ἐνὸς ἀτελοῦς ὄργανισμοῦ καὶ ἐνὸς ἥττον ἀτελοῦς, μεταξὺ τοῦ ζωοφύτου καὶ τοῦ ἀνθρώπου, τί ἄραγε ἐνδιαφέρει εἴτε ὑπὲρ τοῦ ζωοφύτου ὑπάρχω εἴτε ὑπὲρ τοῦ ἀνθρώπου; Λογικῶς εἶνε ἀδιάφορον, ἀλλὰ μήπως οἰκοδομῶ ἐπὶ ἀτόπου βάσεως; Μήπως ἔπρεπε μᾶλλον νὰ ἀρχίσω ἐρευνῶσα τί ἐστὶ τὸ ἀγνωστον ἐκεῖνο, τὸ ἐξελισσόμενον ἀπὸ τῆς περιωπῆς τοῦ ζωοφύτου εἰς τὴν περιωπῆν τοῦ ἀνθρώπου; Εἶνε ἄρα γε πραγματι ἀδιάφορον ἂν κινδυνεύω νὰ ἀνακηρύξω ὡς μέτρον τῶν ἐργασιῶν μου τὸ ζωόφυτον ἀντὶ τοῦ ἀνθρώπου; Τὰ φορέματα τοῦ ἀνθρώπου ἀντὶ τῆς ψυχῆς του; Πρέπει ἄρα γε νὰ μὲ ἐνδιαφέρωσι κυρίως αἱ προσωριναὶ καὶ τοπικαί, ἢ κυρίως αἱ αἰώνια καὶ παγκόσμιοι κτήσεις τοῦ ἀνθρώπου; Ἡ ἀπάντησις εἰς τοῦτο εἶνε μόνον μία, ἣς δὲν δύναται ἀλλ' ἢ ἐναργῶς νὰ ἐνωτισθῇ ἡ Ἐπιστήμη: *Μέτρον πάντων τῶν πραγμάτων εἶνε ὁ ἀνθρώπος* καὶ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἢ διεύθυνσις τῆς ἀλλάσει ὀριστικῶς τρεπομένη πρὸς τὸν ἀληθῆ προορισμόν της.

Ὁ Ἄνθρωπος προδήλως βαδίζει πρὸς ἓνα προορισμόν καὶ ἡ Ἐπιστήμη θ' ἀναγκασθῇ νὰ συμβαδίσῃ εὐθύς ὡς ἡ ἔρευνα ἀποκαλύψῃ τίς ἀκριβῶς ὁ προορισμὸς οὗτος. Γνωσθέντος ἅπαξ τούτου, ἡ ἐπιστημονικὴ μέθοδος τῆς σήμερον θὰ ἦτο φρούδη ἐν τῷ μέλλοντι. Ἡ σπουδὴ τῶν ἐπιστημῶν αὐτῆ καθ' ἑαυτὴν δὲν ἀποτελεῖ διεύθυνσιν πρὸς ἐξηκριβωμένον προορισμόν. Ὁ ἰσχυριζόμενος ὅτι ἀρκεῖ ἡ γνῶσις τῆς ἀστρονομίας, τῆς βιολογίας, τῆς φυσικῆς, τῆς ἠθικῆς κτλ. ὅπως φθάσωμεν εἰς τὸν προορισμόν μας θὰ ὁμοίαζε τὸν ἰσχυριζόμενον ὅτι ἀρκεῖ νὰ σπουδάσωμεν τοὺς διαφόρους κανονισμοὺς τῶν λεωφορείων καὶ τροχιοδρόμων μιᾶς μεγαλοπόλεως ὅπως ἀνευ ἄλλης μερίμνης εὐρεθῶμεν μετ' οὐ πολὺ ἐντὸς τῆς φιλικῆς οἰκίας ἣν ἀναζητοῦμεν. Ἡ τοπικὴ καὶ πρόσκαιρος ἀντίληψις καὶ κατανόησις τῶν περὶ ἡμᾶς κεκανονισμένων εἶνε πολύτιμος καὶ ἀπαραίτητος, ἀλλ' ἐκ τούτου δὲν πρέπει νὰ περιέλθωμεν εἰς λήθην τῆς ἄλλης ἐκείνης ἐπιγνώσεως ἣτις ἀναφέρεται εἰς τὰ παγκόσμια καὶ αἰώνια. Ἀληθῶς ἀνευ τῆς κοσμοσυνειδήσεως ταύτης οὐδὲ ἡ ὀρθῆ ἀντίληψις τοῦ μικροῦ κύκλου τῶν περὶ ἡμᾶς εἶνε ἐφικτή. Ἐπὶ ταύτης τῆς κοσμοσυνειδήσεως εἶνε μόνον καὶ μόνον δυνατὸν νὰ θεμελιωθῇ θετικὴ ἐπιστήμη, ἄλλως ἐὰν δὲν εἶνε κατορθωτὴ ἡ θεμελίωσις αὕτη, οὐδεμία θετικὴ ἐπιστήμη εἶνε κατορθωτὴ. Ἄλλ' ἡ ἔρευνα βαθμηδὸν ἀποκαλύπτει ὅτι ἡ δύναμις τῆς παγκοσμοσυνειδήσεως ὑπάρχει ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ἰδιοσυστάσει καίτοι εὐρηται ἐν καταστάσει ἐμβρύου. Ἄν ὅ,τι ἀντιλαμβανόμεθα ἐν τῇ ἐφημέρῳ ἡμῶν πείρα εἶνε ἐφημέρως ἀναμφισβήτητον, ὅ,τι θ' ἀντελαμβανόμεθα ἐν τῇ μονίμῳ ἡμῶν κοσμοσυνειδήσει θὰ ἦτο μονί-

μως ἀναμφισβήτητον. Ἐκ τριῶν ἀπόψεων, γενικῶς εἶπειν, ἀντιλαμβανόμεθα παντὸς πράγματος. Ὑλικῶς, διανοητικῶς καὶ αἰσθαντικῶς. Ἐν πτηνόν, φερ' εἶπειν, ἀποτείνεται εἰς ἡμᾶς ἐκ τριῶν λεωφόρων. Ἡ μορφή του, τὸ χρῶμα του, τὸ ἄσμα του ἀποτελοῦσι τὴν ὑλικὴν πείραν. Αἱ σχέσεις του πρὸς τὸ περιβάλλον, τὸ εἶδος τῶν πτερυγῶν του, τὸ μῆκος τῶν σκελῶν του, ὁ χαρακτήρ τοῦ ῥύγχους του, ἡ ἀναλογία πάντων τούτων πρὸς τὰς συνηθείας του, ἀποτελοῦσι τὴν διανοητικὴν ἀντίληψιν. Περὶ ταύτης εἰδικῶς ἐνδιαφέρεται ἡ σύγχρονος Ἐπιστήμη. Τὸ κάλλος τοῦ πτηνοῦ, ἡ συμπάθεια ἡμῶν πρὸς τὴν ζωὴν του, ἡ προσπάθεια τοῦ μαντεῦσαι τὸ νόημά του ἀποτελοῦσι τὴν αἰσθαντικὴν ἐπίγνωσιν. Περὶ τῆς τρίτης ταύτης ἡ σύγχρονος Ἐπιστήμη οὐδόλως ἐνδιαφέρεται, οὔτε λαμβάνει πολὺ ὑπ' ὄψιν τὴν πρώτην, ἀλλά, ἀφοσιουμένη εἰς τὴν μέσην, ἀξιοῖ νὰ λάβῃ γνῶσιν τοῦ πτηνοῦ, ἢ οἷονδήποτε εἶνε τὸ ἐπὶ τοῦ τάπητος ἀντικείμενον, ἀπὸ μιᾶς μόνης ἀπόψεως. Ἄλλ' ἡ ἀξίωσις αὕτη εἶνε προδήλως χίμαιρα. Ὑποθετίσθω ὅτι ἐν ἑκ τῶν μυριάδων κυττάρων ἅτινα ἀποτελοῦσι τὸ ἀνθρώπινον σῶμα ἀξιοῖ, ἀπομονούμενον ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν ἄλλων, νὰ ἐξηγήσῃ τοὺς νόμους οἷτινες τὰ διέπουσιν. Οὐδέποτε θὰ δυνηθῆ νὰ φθάσῃ εἰς ἀμερόληπτον κρίσιν διότι διηνεκῶς φέρεται τῆδε κακίσει ὑπὸ τῶν ρευμάτων τοῦ ὄργανισμοῦ καὶ ὑπὸ τῶν συγκινήσεών του, διηνεκῶς εὐρισκόμενον ἐγγὺς μὲν ἐνὸς διαμερίσματος πόρρω δὲ ἄλλου. Ὅχι μόνον δὲν θὰ δυνηθῆ νὰ λύσῃ οἷονδήποτε πρόβλημα, ἀλλὰ καὶ θὰ τελῆ διηνεκῶς ἐν προκαταλήψει ἐπιβαλλομένη ὑπὸ τῶν διαφόρων ἀναγκῶν του καὶ ἐντυπώσεων. Εἶποτε ὁμως τὸ κύτταρον κατώρθου νὰ τεθῆ εἰς ἀμεσον ἐπικοινωνίαν πρὸς ἕκαστον ἄλλο κύτταρον τοῦ σώματος, κατὰ τρόπον ὥστε πᾶσα ἀλλοίωσις ὅπουδήποτε τοῦ ὄργανισμοῦ νὰ χρονογραφῆται πιστῶς εἰς τὸν ἐγκεφαλίσκον τοῦ κυττάρου, ὑποθεθέντος ὅτι ἔχει ἐγκέφαλον, τότε ὁ ὅλος ὄργανισμὸς θ' ἀντανακλάσῃ, ὡσεὶ ἐν κατόπτρῳ, ἐν τῇ ἀνθρωποσυνειδήσει τοῦ κυττάρου. Ὅτι τὸ κύτταρον εἶνε ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ σώματι, ὁ ἀνθρώπος εἶνε ἐν τῷ ἀπείρῳ σώματι τῆς Φύσεως, ἢ, ἔστω, ἐν τῷ σώματι τῆς Κοινωνίας. Ἄλλοια ἐπιστημονικὴ ἀντίληψις δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ. Τὰ δημιουργήματα τῆς Φύσεως δὲν εἶνε μηχανήματα ὡς τὸ ὠρολόγιον οὐ πλήρης σύννοψις δύναται νὰ καταστρωθῆ διὰ συμβόλων ἢ λέξεων. Πλήρης σύννοψις τῶν λειτουργιῶν αἷτινες συναπαρτίζουσι μίαν δρῦν, ἢ τὸν ἀνθρώπινον ὀφθαλμόν, ἢ τὸ ἡλιακὸν σύστημα, εἶνε ἀδύνατος. Ἐὰν ἐπιστεύθῃ ὡς δυνατὴ, τοῦτο συνέβη διότι ἐπὶ τινὰς γενεὰς ἐπεκράτησε νὰ δίδωμεν μηχανικὸν χαρακτήρα εἰς ὅλας τὰς συλλήψεις μας, ἀχθέντες εἰς τοῦτο ἐκ τῆς σπουδαιότητος ἣν κέκτηται ἡ ἀνάπτυξις τῶν μηχανικῶν ἐφευρέσεων. Ἐντεῦθεν

ἰδανικὸν τοῦ Ἐπιστήμονος κατήντησε τὸ ἀνάγειν τὰ πάντα εἰς μηχανικὴν ἐνέργειαν καὶ τὸ πιστεύειν ὅτι πᾶσα ἐνέργεια τῆς φύσεως εἶνε νοητὴ ἀπαράλλακτα ὅπως εἶνε νοητὴ καὶ ἡ ἐνέργεια μιᾶς μηχανῆς. Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει οὐδὲ ἐν δημιουργίᾳ τῆς φύσεως ἐνεργοῦν ὡς μηχανήματα, διότι οὐδὲ ἐνὸς δημιουργήματος ἡ ἐνέργεια περιορίζεται εἰς μίαν μόνην χρῆσιν, τοῦθ' ὅπερ εἶνε ἴδιον τῆς μηχανῆς, ἀλλ' ἀπεναντίας ἐκάστου φυσικοῦ δημιουργήματος αἱ χρήσεις καὶ ἐνέργειαι εἰσὶν ἀπειροί. Ἐν δημιουργίᾳ, ὁ ὀφθαλμὸς, φερ' εἶπειν, δύναται νὰ θεωρηθῆ μηχανήμα ὡς πρὸς μίαν τῶν ἐνεργειῶν του — τὴν συγκέντρωσιν τῶν ἀκτίνων τοῦ φωτός — ἀλλ' ἐπέκεινα τούτου ἔχει ἀπειρίαν ἐνεργειῶν. Δὲν εἶνε μόνον τηλεσκοπίον, ἀλλὰ καὶ φωτογραφικὸς θάλαμος. Ἐπειτα δὲν κατεσκευάσθη χάριν ἑκατέρας τῶν χρήσεων τούτων, ἀλλὰ ἐξελίχθη ἀπὸ τὰ βάρη τοῦ ἀπείρου παρελθόντος. Ἀλλὰ πλὴν τούτων ὁ ἀνθρώπινος ὀφθαλμὸς εἶνε καὶ θαυμάσιον ὄργανον ψυχικῆς ἐκφράσεως. Διὰ τῶν παντοίων ἐν αὐτῷ κινήσεων, συστολῶν καὶ διαστολῶν, ἐπιτάσσει, ῥυθμίζει, ἐνισχύει, οἰκτείρει, ἀγαπᾷ, σέβεται κτλ. Τίς οἶδε δὲ διὰ ποίας ἄλλας χρήσεις εἶνε κατάλληλον. Τὸ νὰ χαρακτηρίσῃ τις τὸν ἀνθρώπινον ὀφθαλμόν ὡς μηχανήμα εἶνε ἐπίσης γελοῖον ὡς ἐὰν ἐχαρακτήριζε τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν (τὸ κέντρον τοῦτο τοῦ αἰσθήματος καὶ τῆς ζωῆς, τὸ σύμβολον τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀνδρείας) ὡς κοινήν ἀντλίαν. Χίλιοι μηχανικοὶ δύναται νὰ περιγράψωσι διὰ τῶν αὐτῶν φράσεων ἐν μηχανήματι, διότι καὶ οἱ χίλιοι θὰ εὐρεθῶσι σύμφωνοι ὡς πρὸς τὴν μίαν ἐνέργειαν ἣτις τὸ χαρακτηρίζει. Ἀλλὰ εἶπέ εἰς χιλίους παρατηρητὰς νὰ περιγράψωσιν ἐν ἀνθρώπινον πρόσωπον, ἢ μᾶλλον εἰς χιλίους ζωγράφους νὰ τὸ ζωγραφήσωσι καὶ θὰ ἴδῃς ὅτι δὲν θὰ εὐρεθῶσι δύο ἐκ τῶν εἰκόνων αὐτῶν συμφωνοῦσαι. Διὰ τί; Διότι πᾶν πρόσωπον ἔχει ἀπείρους ἐκφράσεις καὶ ἕκαστος ζωγράφος βλέπει μίαν. Ἡ φύσις εἶνε ἀπείρος καὶ οὐδὲν τῶν δημιουργημάτων τῆς δύναται νὰ ἐρευνηθῆ ἐπαρκῶς ἀπομονούμενον ἀπὸ τὰ ἄλλα. Οἱ ἐπιστήμονες συμφωνοῦσι σιωπηρῶς νὰ λαμβάνωσιν ὑπ' ὄψιν μόνον μίαν τῶν ἀπείρων χρήσεων τοῦ δημιουργήματος καὶ τοιοῦτοτρόπως κατορθοῦσι νὰ τὸ περιγράψωσιν, ἀλλ' ὁ τρόπος αὐτὸς ἀγει εἰς ἄτοπα οἷον ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ ὀφθαλμοῦ ὡς ὀπτικοῦ ἐργαλείου, τῆς καρδίας ὡς ἀντλίας, τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος ὡς ἀπλῶς εὐστόχου ἐξεικονίσεως μηχανικῶν τινῶν νόμων ἀνακαλυφθέντων ὑπὸ τοῦ Γαλιλαίου καὶ τοῦ Νεύτωνος. Ἀμα τὰ ἄτοπα αὐτὰ διαβοηθῶσιν ἡ Ἐπιστήμη θὰ ἀνακρούσῃ πρῦμαν, ὅπως συνέβη ἤδη ὡς πρὸς τὴν Πλουτολογία ἣτις ἀνέκρουσε πρῦμαν ἐγκαταλείψασα τὸ σόφισμα ὅπερ ἀπετέλει τὴν βᾶσιν τῆς ἀπὸ Ἀδάμ Σμιθ μέχρι Τζὼν Στούαρτ Μίλλ, ὅτι ἡ Κοινωνία ἵνα προοδεύῃ δὲν ἔχει

εἰμὴ νὰ προσανατολισθῆ καὶ ρυθμισθῆ πρὸς τὸ ἰδεῶδες τοῦ ἐμπορίου. Ἡ ἀνακαλυφθεῖσα βᾶσις, ἣτις σήμερον ἀνακαινίζει τὴν Πλουτολογίαν ἄρδην, εἶνε ὅτι ὄχι τοῦ ἐμπορίου τὸ ἰδεῶδες, ἀλλὰ τοῦ ἀνθρώπου εἶνε τὸ πρὸς ὃ δέον νὰ προσανατολισθῆ καὶ ρυθμισθῆ ἡ κοινωνία ἵνα προοδεύσῃ. Ὁ συναγωνισμὸς καὶ τὸ ἀτομικὸν συμφέρον θ' ἀπετέλουν κατάλληλον βᾶσιν τῆς πλουτολογίας ἐὰν ἦτο ἀληθὲς ὅτι τὸ Σύμπαν συναπαρτίζεται ἀπὸ συρροὴν χωριστῶν ἀτόμων συνεχόμενων διὰ τῆς βαρῦτητος. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε ἀληθὲς οὔτε κατανοητὸν. Οὔτε ἡ Κοινωνία ἀποτελεῖται ἀπὸ μέλη κεχωρισμένα ἀλλήλων, οὔτε τὸ Σύμπαν ἀπὸ ἀναρίθμητα κεχωρισμένα ἄτομα. Ἀνάλογος ἀνακαινισμὸς θεμελιώδης ἐπιφυλάσσεται εἰς τὴν ἰατρικὴν. Τί μᾶς ἄγει ἤδη πρὸς τὴν σπουδὴν τῆς ἰατρικῆς; Ὁ Φόβος καὶ ἡ Ἀπόλαυσις. Φοβούμεθα ἀφ' ἑνὸς τὰς νόσους, ἐννοοῦμεν ἀφ' ἑτέρου νὰ μένωμεν πιστοὶ εἰς τὰς ἀπολαύσεις αἵτινες φέρουσι τὰς νόσους. Ἡ ἐντεῦθεν συνέπεια εἶνε ὅτι παρήχθη σύστημα ἰατρικῆς παραλογώτατον. Ἐνέσεις, ἐμβολιασμοί, ζωοτομῖαι, φάρμακα, ἐγχειρήσεις καὶ τὰ ἄλλα ἐπιτήδεια πρὸς ἀπλὴν νέκρωσιν τῶν συμπτωμάτων τῆς νόσου. Παρὰ τὴν δὲ διατελοῦμεν ὑπὸ διηνεκῆ πανικὸν περὶ τῶν μικροβίων ἅτινα μᾶς καταδιώκουσι πανταχοῦ. Ὅταν τὸ σύστημα τοῦτο καταστῆ ἀφόρητον καὶ διαβοηθῆ ὁ παραλογισμὸς του τότε πρὸς τὴν ἰατρικὴν θὰ μᾶς ἐλαύνῃ ἡ ἀγάπη τῆς ὑγείας, τοῦ κάλλους, τῆς ἀκμῆς καὶ τῆς ἀγνότητος ἀφ' ἑνός, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ πίστις εἰς τὴν δύναμιν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, ὅπως ὑποτάσῃ τὰς σωματικὰς λειτουργίας εἰς τὰ κελεύσματά του. Ἡ Ἐπιστήμη τοῦ μέλλοντος θὰ συνδυάζῃ αἰσθητήρια, διανοίαν καὶ ψυχὴν. Ὁ ἐπιστήμων τοῦ μέλλοντος θὰ ἐπανακτῆσῃ τὴν ἀλάθητον ἐκείνην διαύγειαν τοῦ ἀρχαίου ἀνθρώπου τὴν ἀναπτυσσομένην ἐκ τῆς στενῆς συναφείας πρὸς τὴν φύσιν. Ὁ μέλλον φυσιολόγος, διὰ μακρᾶς ἀσκήσεως εἰς βίον ὑγιᾶ καὶ ἀγνόν, θὰ δύναται νὰ διακρίνῃ τὰς λειτουργίας τοῦ ὀργανισμοῦ διὰ τῶν ψυχικῶν ὀμμάτων του ὅπως δύνανται τοῦτο ἐν μέρει οἱ Γιόγκαι τῆς Ἰνδίας καὶ ὅπως πεπειραμένοι ἰατροὶ δύνανται νὰ μαντεύωσιν ἐκ τῆς ἐκφράσεως τοῦ προσώπου τὰς ἀλλοιώσεις ἐν τῷ ὀργανισμῷ τοῦ πάσχοντος. Δύναται τις εἰπεῖν ὅτι ἡ Ἐπιστήμη διήνευσε δύο φάσεις καὶ μέλλει νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν τρίτην καὶ τελικὴν. Ἐν ἀρχῇ ὁ ἀνθρώπος ἐξήγει τὰ πάντα ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν ἄνεσιν καὶ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ ἀτόμου του. Ἡ ἔρευνα ἀκολούθως κατέστησε δῆλον ὅτι τοιαύτας ἀτομικὰς βλέψεις ἡ Ἐπιστήμη δὲν καλεῖται νὰ ὑπολογίσῃ, καὶ οὕτω προέκυψεν ἡ διάζευξις τῆς διανοίας ἀπὸ τοῦ αἰσθητάτος — διζευξις ἣτις ὁμολογουμένως κατώρθωσε μεγάλη ἀγαθία, ὠθήσαντα ὅμως τὴν Ἐπιστήμην εἰς τὴν ἀξίωσιν ὅτι δύναται νὰ ἐξηγῆ τοὺς αἰω-

νίους νόμους διὰ τῆς ψυχῆς διανοίας. Ἡ ἔρευνα ἤδη προσέρχεται ν' ἀποκαλύψῃ ὅτι αὐτὴ ἡ ἀξίωσις εἶνε πλάνη καὶ ὅτι ἄνευ ἀναβολῆς ἡ διάνοια πρέπει νὰ συζευχθῆ μετὰ τοῦ αἰσθητάτος. Τοιοῦτοτρόπως ἀνατέλλει ἡ τρίτη φάσις τῆς Ἐπιστήμης. Ἐξ αὐτῆς ὁ ἀνθρώπος ὡς ἄτομον, θὰ διδαχθῆ νὰ αἰσθάνεται τὴν θέσιν του πρὸς ὅλα τὰ ἄλλα ὄντα ἐν τῇ φύσει καὶ πρὸς τὸ σύνολον αὐτῶν, οὗ εἶνε καὶ αὐτὸς μέλος, ὀφείλων νὰ κἀμνη χρῆσιν τοῦ ἐγκεφάλου του ἐπὶ τῷ τέλει ὅπως προαίγῃ τὰ συμφέροντα τοῦ συνόλου ἐξασφαλίζων ἐντεῦθεν καὶ τὰ ἑαυτοῦ. Τί ἐστὶν Ἐπιστήμη; Ἐπιστήμη εἶνε ἡ ἔρευνα τῆς ἐνόητος τῶν πάντων· ἀλλ' εἶνε πρόδηλον σήμερον ὅτι δὲν δύναται ὁ ἀνθρώπος νὰ εὔρη τὴν ἐνόητα τοῦ Συνόλου εἰμὴ ἀφοῦ αἰσθανθῆ τὴν ἑαυτοῦ ἐνόητα μετὰ τῆς τοῦ Συνόλου. Δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἐρευνηθῆ σύνθεσις ἐπὶ τῇ βᾶσει ἀποσυνθέσεως. Τὰ πάντα θὰ συνταχθῶσιν ἐν θαυμαστῇ ἁρμονίᾳ περίξ ἐκάστου ἡμῶν ἅμα ἕκαστος ἡμῶν καταρτίσῃ ἑαυτὸν ἁρμονικὴν σύνθεσιν δυνάμεων (σωματικῶν καὶ διανοητικῶν) πόθων καὶ λειτουργιῶν. Ἡ Ἐπιστήμη τοῦ μέλλοντος θὰ λάβῃ ἕκαστον ἡμῶν ὡς ἀληθὴ ἱεραρχίαν ἐν μονάδι καὶ θὰ οἰκοδομήσῃ ἀληθὴ ἱεραρχίαν ἐν συνολικῇ ὁμάδι περίξ ἐκάστοι ἡμῶν. Θ' ἀναδειχθῆ τότε ἀληθῶς θετικὴ Ἐπιστήμη, στερεὰ ἐπὶ τοῦ Βράχου τῆς Ἀληθείας.

Παρατηρήθη πολλάκις ὅτι φυτὰ καὶ ἄνθη τυγχάνοντα τῆς ἰδιαιτέρας ἀγάπης τοῦ ἐπιμελητοῦ των, ἔστω καὶ ἂν δὲν τυγχάνωσιν ἰδιαιτέρων ὕλικῶν περιποιήσεων, ἀναπτύσσουσι μείζονα βαθμὸν ζωτικότητος ἢ τὰ ἄλλα. Τὰ αὐτὰ φυτὰ καὶ ἄνθη ἀνατεθέντα εἰς τὴν ἐπιμέλειαν προσώπου μὴ αἰσθανομένου δι' αὐτὰ ἀγάπην, ἀλλ' ἐντούτοις ἀκολουθοῦντος πιστῶς καὶ ἐπιστημονικῶς πάντας τοὺς κανόνας τῆς κηπουρικῆς ἀπέβαλον τὴν ζωτικότητά των. Ἐπανελθόντα εἰς τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ ἐραστοῦ των ἀνέζησαν καίτοι οὗτος οὐχὶ σπανίως ἔδωκεν εἰς αὐτὰ ὀλιγώτερον ὕδωρ τοῦ δέοντος μέχρις ἀποπνιγμοῦ. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ δόσις πάντοτε σινωδεύετο μὲ ἀγάπην τὸ ἀποτέλεσμα ἀπέβη ζωοποιόν. Ὁ λαὸς ἐν Ἑλλάδι ἐκφράζει τὴν σοφίαν τοῦ βοτανικοῦ τούτου ἐρευνητάτος διὰ τῆς γνωστῆς παροιμίας «Ὁ λόγος σου μ' ἐχόρτιασε». Ἀναπόφευκτον φαίνεται τὸ πόρισμα ὅτι τὰ φυτὰ ἔχουσι ποιὰν τινα συνείδησιν. Παρατηρήθη ὅτι φυτὰ τινὰ φαίνονται ζωογονούμενα ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν φαιδρουῦ ἄσματος καὶ ἄλλα μαραινόμενα ὑπὸ ἤχον θρηνώδη.

Ὁ κίνδυνος τοῦ κόσμου σήμερον δὲν εἶνε ὁ μοναρχισμὸς, ἢ ἡ ὀλιγαρχία, ἢ ἡ δημοκρατία· ὁ κίνδυνος ὅστις ἀπειλεῖ τὸν κόσμον σήμερον εἶνε ἡ πλουτοκρατία. *John Burns.*

Ὅπως πᾶσα οἰκονομικὴ πρόοδος εἶνε χαλαρὰ ἐν κοινωνίᾳ ἐνθα ὀλίγοι εἶνε ἑκατομμυριοῦχοι οἱ δὲ λοιποὶ στεροῦνται, οὔτω καὶ πᾶσα πνευματικὴ πρόοδος εἶνε χαλαρὰ ἐν κοινωνίᾳ ἐνθα ὀλίγοι εἶνε πεπαιδευμένοι οἱ δὲ λοιποὶ ἀγράμματοι Κορηῆς.

Ἐάν ἐπιθυμῆ τις νὰ χαιρῇ τὸ κλεονέκτημα τοῦ νὰ εἴῃ ὡς μέλος ἐκόσμου κοινωνίας πρέπει νὰ μεριμνᾷ ὄχι μόνον περὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ τύχης καὶ ἀποκαταστάσεως, ἀλλὰ ἐπίσης καὶ περὶ τῆς τύχης καὶ ἀποκαταστάσεως καὶ τῶν ἄλλων μελῶν τῶν αποτελούντων τὴν κοινωνίαν. Ὄφείλει νὰ κατανοήσῃ ὅτι ἡ εὐημερία τῆς εἶνε εὐημερία του καὶ ὅτι πᾶσα ζημία τῆς εἶνε ζημία του. Ἡ θεμελιώδης αὕτη βιολογικὴ ἀρχὴ εἶνε τὸσα ἀπλὴ καὶ τὸσα ἀναπόδραστος ὥστε καταντᾷ ἀκατανόητον ὅτι εὐρίσκονται ἄνθρωποι ἀνηφ-ῦντες αὐτὴν εἶτε θεωρητικῶς εἶτε ἐμπειρικῶς. Καὶ ὅμως αὐτὸ συμβαίνει. Οἱ πλείστοι τῶν ἀνθρώπων τὴν ἀπλουστάτην βιολογικὴν ἀρχὴν ἀπὸ χιλιάδων ὄλων ἐτῶν ἐπιμένουσι νὰ ἀψηφῶσιν! Κατακέ.

ΣΑΘΡΟΝ ΣΥΣΤΗΜΑ.

Ποῖαι ἀρχαὶ πρέπει νὰ διέπουν τὴν παραγωγὴν τῶν χρειωδῶν τοῦ βίου; Ἄραγε τὸ σημερινὸν σύστημα τῆς παραγωγῆς διέπεται ἀπὸ ὑγιεῖς ἀρχάς; Ἴδωμεν. Ἐν πρώτοις, ὑπὸ τὸ σημερινὸν σύστημα, τροφή, ἐνδυμασία καὶ στέγη δὲν παράγονται ἀρκετὰ ὥστε νὰ ἱκανοποιῶνται αἱ χρεῖαι ὅλων τῶν μελῶν τῆς κοινωνίας. Χιλιάδες ἀνθρώπων εἶνε οἱ ὅποιοι δὲν τρέφονται ἐπαρκῶς, οὐκ ὀλίγοι δὲ ἀποθνήσκουν ἐκ πείνης. Οἰκῆματα, οὔτε ἐκ τῶν τοῦ χειρίστου εἴδους, δὲν ὑπάρχουν δι' ὅλους. Παλλάκις ὀλόκληρος οἰκογένεια συνωστίζεται ἐντὸς ἐνὸς δωματίου. Ὅσοι διὰ ἐνδυμασίαν τὰ πλεῖστα καὶ τὰ χρησιμώτερα μέλη τῆς κοινωνίας στεροῦνται τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων ἐνδυμάτων. Οἱ γνωρίζοντες πῶς ζῆ ὁ ἐργατικὸς κόσμος θὰ ὁμολογήσωσιν ὅτι αὕτη ἡ στέρησις τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων πραγμάτων τοῦ βίου, ἀποτελεῖ διηνεκὲς μαρτύριον. Τὸ παραγωγικὸν μας σύστημα ὄχι μόνον δὲν παράγει ἀρκετὰ δι' ὅλους, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐργασίαν δι' ἧς τὰ ἀπαιτούμενα πράγματα θὰ παρήγοντο, τὴν στρέφει εἰς ἄλλην διεύθυνσιν. Ἐνῶ π. χ. χιλιάδες ἀνθρώπων ἔχουν ἀνάγκη νὰ καλύψωσι τὸ σῶμα δι' ἐνδυμάτων, μεγάλης ἀξίας ὑφάσματα κατασκευάζονται χάριν μιᾶς ἐσπερίδος ἢ ἐνὸς ἀνακτορικοῦ χοροῦ. Ἐνῶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλῖναι, οἰκοδομοῦνται μέγαρα διὰ τοὺς υἱοὺς τῶν πλουσίων καὶ τῶν ἡγεμόνων. Ἐπειτα τὸ σημερινὸν παραγωγικὸν σύστημα μᾶς δίδει πράγματα ἐπιβλαβῆ εἰς τὴν ὑγείαν καὶ εὐημερίαν τῶν μεταχειριζομένων αὐτά. Παραδείγματος χάριν, τροφὰς νοθευμένας, ἀνθυγιεινάς καὶ παραλυούσης πολυτελείας, πρόστυχα ἔργα τέχνης, πολεμοφόδια. Πᾶν δέ, ὡς κατασκευάζεται ὑπὸ τὸ σημερινὸν παραγωγικὸν σύστημα, εἶνε ἀτελὲς καὶ οὐδόλως προωρισμένον νὰ προαγάγῃ τὸν ἀνθρώπον σωματικῶς, διανοητικῶς, ἠθικῶς καὶ πνευματικῶς. Αἱ δὲ μέθοδοι τῆς παραγωγῆς εἶνε ἄραγε οἱ αἱ ἐπρεπε νὰ εἶνε; Πανταχοῦ βλέπομεν ομάδας ἐργατῶν ταλαντενομένων μεταξὺ δύο κακῶν—ὑπερβολικῆς ἐργασίας, καὶ ἀεργίας. Ὁ γεωργὸς ἢ μοχθεῖ ἀφ' ὅτου ἀνατείλῃ μέχρις οὗ δύση ὁ ἥλιος, καὶ λαμβάνει διὰ τοὺς μόχθους τοῦ ἀθλίαν ἀνταμοιβήν, ἢ μένει ἄεργος περιμένων νὰ ζῆσῃ δι' ἐλεημοσύνης εἴτε κλοπῆς. Οἱ ἄλλοι ἐργάται τῶν πόλεων δὲν ἔχουν καλητέραν τύχην. Ἡδονὴν ἐν τῇ ἐργασίᾳ των, ἀνεσιν, ἐκπαίδευσιν, μετὰ διασκεδάσεως, οὐδεὶς αὐτῶν ἔχει. Τοιαύτη κατάστασις ὄχι μόνον βλάπτει αὐτοὺς ὡς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ τὴν τελεσφορότητα αὐτῶν ὡς παραγωγέων ἐλαττώνει. Ἐχομεν χιλιάδας ἐργατῶν ἄνευ ἐργασίας, καὶ ἐξ αὐτῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, πληροῦνται κατ' ἀνάγκην αἱ φυλακαὶ καὶ οἱ οἶκοι τῆς ἀπωλείας. Τὸ σημερινὸν λοιπὸν σύστημα τῆς παραγωγῆς δημιουργεῖ ὀλόκληρον στρατὸν ἀέργων,

ἀλλὰ συνάμα δημιουργεῖ καὶ ἐν ἄλλο εἶδος ἀέργων—τοὺς πλουσίους. Οἱ πλούσιοι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὄχι μόνον αὐτοὶ εἶνε ἄεργοι, ἀλλὰ καὶ ἐξ αἰτίας των ἀναγκάζονται πλεῖστοι ὅσοι νὰ μὴ ἔχωσιν ἄλλην ἐνασχόλησιν εἰμὴ τὸ νὰ κατασκευάζουν καὶ προμηθεύουν πολυτελείας εἰς αὐτοὺς καὶ νὰ τοὺς ὑπηρετῶσιν ὡς ὑποχείριοι. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ μέσα τῆς παραγωγῆς, τὰ ἐργαστάσια, αἱ μηχαναὶ, τὰ μέσα τῆς μετακομίσεως κλπ. εἶνε λόγῳ ἐντελείας καὶ τελεσφορότητος θαυμάσια, καὶ τοῦτο ἀποτελεῖ μέγα χαρακτηριστικὸν τοῦ αἰῶνος μας. Μεγάλα ἀποτελέσματα πανταχοῦ παρήχθησαν διὰ τῶν μηχανῶν, μάλιστα τόσῳ ὑπερβολικῇ ἢ χρῆσις αὐτῶν ἐγένετο, ὥστε ἀπέβη εἰς σωματικὴν καὶ διανοητικὴν βλάβην τῶν ἐργατῶν, τῶν δούλων τῆς μηχανῆς. Τώρα θὰ εἴπῃς διατί δὲν παράγονται ἀρκετὰ πράγματα δι' ὅλους, μήπως ἡ φύσις εἶνε πτωχὴ; Ὁχι. Γνωρίζομεν ὅτι μόνον ἐν μικρὸν μέρος τῆς γῆς καλλιεργεῖται. Τὸ πλεῖστον τῆς καλλιεργησίμου γῆς μένει χέρσον. Τὸ δὲ καλλιεργούμενον ἀτελῶς καλλιεργεῖται. Μήπως δὲν ὑπάρχουν ἀρκετοὶ ἐργάται; Οὔτε τοῦτο διότι, πανταχοῦ βλέπομεν ἀέργους πλουσίους, καὶ ἐργάτας στερουμένους ἐργασίας. Ἐπειτα αἱ μηχαναὶ ἔδεκαπλασίασαν τὴν παραγωγικὴν τῶν δυνάμιν κατὰ τὸ διάστημα τοῦ τελευταίου αἰῶνος. Λοιπὸν 1) ἀνεπαρκῆ πράγματα ὡς πρὸς τὴν ποσότητα, ἀτελῆ ὡς πρὸς τὴν ποιότητα τοιαῦτα εἶνε τὰ προϊόντα τοῦ σημερινοῦ παραγωγικοῦ συστήματος. 2) Ὑπερβολικῇ ἐργασίᾳ, ἀεργίᾳ, καὶ ἐπιβλαβεῖς εἰς τὸν παραγωγέα ὄροι αὐτὰ εἶνε τὰ χαρακτηρίζοντα τὰς μεθόδους τῆς παραγωγῆς. 3) Μεγίστη ἐντέλεια χαρακτηρίζει τὰ μέσα τῆς παραγωγῆς. Συμπέρασμα τῆς ἐρεῦνης ταύτης εἶνε ὅτι τὸ σημερινὸν παραγωγικὸν σύστημα εἶνε σαθρὸν ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν, μολονότι ὑπάρχει ἀφθονία παραγωγικῶν χειρῶν, ἀφθονία φυσικῶν εὐκολιῶν, καὶ ἐντέλεια μηχανῶν.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω δύναται τις νὰ συμπεράνῃ βεβαίως ὅτι σαθρὰς οὔσης τῆς παραγωγῆς, καὶ ἡ κυκλοφορία ἀναποδράστως εἶνε πλημμελὴς καὶ ἄδικος διότι τὴν τε παραγωγὴν καὶ τὴν κυκλοφορίαν διέπουν νοσηραὶ ἀντιλήψεις ὧν ἕνεκα καὶ εἶνε τὸ σύστημα σαθρὸν. Ἡδη προβαίνω εἰς τὴν διατύπωσιν τῶν ὑγιῶν ἀρχῶν αἰτινες δέον νὰ διέπωσι τὸ σύστημα τῆς παραγωγῆς. Μία θεμελιώδης ἀρχὴ παραμένει ἀπρόσβλητος ἀφ' ὅτου ἐξηνέχθη, καὶ οὐδεὶς ἠδυνήθη ἀκόμη νὰ ἀμφισβητήσῃ τὸ κῦρος της. Εἶνε δὲ αὕτη ἡ ἀρχὴ τοῦ σοσιαλισμοῦ ὅτι ὀλόκληρος ὁ πλοῦτος ἀνήκει δικαιοματικῶς εἰς τὸ σύνολον τῶν ἐργαζομένων οἱ ὅποιοι τὸν παράγουσι διὰ τῶν χειρῶν των καὶ διὰ τοῦ ἐγκεφάλου των. Αὐτὸ εἶνε ἀξίωμα κοινωνιολογικόν, ἱστάμενον ὡς ἀκλόνητος βράχος ἐν μέσῳ

τῶν ποικίλων γνωμῶν ὡς πρὸς τὰς λεπτομερείας. Ὅλοι οἱ κοινωνιολόγοι τὸ ἀσπάζονται αὐτὸ τὸ ἀξίωμα, οὐδὲ εἶνε δυνατόν νὰ μὴ τὸ ἀσπασθῆ τις, σοβαρὸς κοινωνιολόγος ὢν. Μόνον τινὲς αὐτῶν λέγουσι: «Τὸ σύνολον τῶν ἐργαζομένων δικαιούται εἰς ὀλόκληρον τὸν πλοῦτον. Ἐκαστος τῶν ἐργαζομένων δικαιούται εἰς τὸ ἀνάλογον. Πῶς θὰ λαμβάνῃ τὸ ἀνάλογόν του; Πῶς θὰ ἐξακριβωθῆ ἡ ἀξία τῆς ἐκδουλεύσεως ἢ ἐν ἄτομον παρέχει εἰς τὸ Σύνολον, ἢ ἀπὸ τὸ Σύνολον ἀξιώσῃ τὸ δίκαιον. Ἡ ἀξία αὕτη, νομίζομεν, δὲν δύναται νὰ ἐξακριβωθῆ.» Ἄλλοι λέγουσιν ὅτι «ὁ χρόνος τῆς ἐργασίας εἶνε τὸ μέτρον τῆς ἀξίας τῶν ἐκδουλεύσεων, ἢ ἐνστάσις ὅμως εἰς τὴν μέθοδον ταύτην εἶνε ὅτι ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ χρονικοῦ διαστήματος, ἄλλη εἶνε ἡ ἀξία τῆς ἐργασίας τοῦ μὲν καὶ ἄλλη ἡ τοῦ δέ». Οἱ ὀρθότερον σκεπτόμενοι εἶνε οἱ λέγοντες ὅτι «ὀφείλομεν ν' ἀναζητήσωμεν μίαν ἠθικὴν ἀρχὴν ἐν ὀνόματι τῆς ὁποίας νὰ μετῶνται ἡ ἀξία πάσης ἐκδουλεύσεως, ἄλλως εἶνε ἀδύνατον νὰ φθάσωμεν εἰς συνεννόησιν». Ἐντεῦθεν ἐπιβάλλεται ἡ ἔρευνα τοῦ ἐξῆς συλλογισμοῦ: Ἐτέθη ἤδη ὡς ἀναμφισβήτητον ὅτι ἕκαστος ἡμῶν ὅτι καὶ ἂν ἔχη, ὅτι καὶ ἂν γνωρίζῃ, ὅτι καὶ ἂν δύναται, τὸ ὀφείλει εἰς τὸ Σύνολον. *Εἴμεθα ὅλοι ὀφειλέται τοῦ Συνόλου.* Πῶς θὰ ἐξοφλήσωμεν τὸ χρέος μας αὐτὸ εἰς τὸ Σύνολον¹; Ἀπλούστατα, καταβάλλοντες ἐνδελεχῆ προσπάθειαν ἵνα πᾶσα δρασὶς μας ἀξάνῃ τὸν συνολικὸν πλοῦτον. Τὸ Σύνολον οὐδέποτε παύει χορηγοῦν. Κατὰ συνέπειαν ἢ χορηγία του πρὸς ἕκαστον ἐξ ἡμῶν θὰ εἶνε κατὰ τόσῳ δαψιλεστέρα καὶ διαρκεστέρα καθ' ὅσον ἐνδελεχῶς προσπαθοῦμεν νὰ πλουτίζωμεν αὐτό. Εἶνε προφανὲς ὅτι πτωχὸν Σύνολον δὲν δύναται νὰ χορηγῇ ἐπαρκῆ πράγματα εἰς τὸ ἄτομον. Τὸ Σύνολον δὲ καθίσταται ἔτι πτωχότερον ὅταν ὁμιλὸς τις ἢ ἄτομα ἐνδελεχῶς προσπαθῶσι νὰ πλουτίζωσιν ἑαυτὰ ἀποκλειστικῶς. Τὸ Σύνολον ἄρα ἄτονεῖ ἀφ' ἑνὸς ἕνεκα τῆς μὴ προσπαθείας τῶν πολλῶν νὰ τὸ πλουτίζωσιν, ἀφ' ἑτέρου ἕνεκα τῆς προσπαθείας τῶν ὀλίγων νὰ πλουτίζωσιν ἑαυτούς. Ὅλων αἱ χρεῖαι δέον νὰ ἱκανοποιῶνται καὶ νὰ ἱκανοποιῶνται ἐπαρκῶς, ὄχι μόνον διότι τοῦτο ἀπαιτεῖ ἡ δικαιοσύνη, ἀλλὰ καὶ διότι ἐνὸσφ ἐν ἄτομον πάσχει, τὸ Σύνολον δὲν εἶνε ὑγιὲς. Ὅλων αἱ χρεῖαι! Ἄλλὰ (θὰ εἴπη τις) ἔχουν ὅλοι ἴσας χρεῖας; Ἄλλοι ἀρκοῦνται εἰς ὀλίγα ἄλλοι θέλουσι πολλὰ καὶ ποικίλα διηνεκῶς δὲ αἱ χρεῖαι τῶν μὲν συγκρούονται πρὸς τὰς χρεῖας τῶν δέ. Τὸ ὅτι αἱ χρεῖαι ὀλων δὲν εἶνε ἴσαι οὐδόλως ἐμποδίζει τὸ εὐπορον Σύνολον ἀπὸ τοῦ νὰ ἱκανοποιῇ πάντας ἀναλόγως τῶν χρεῶν των. Ὑγιὲς καὶ πλούσιον

1) Εἶνε βᾶσις ἠθικῆς ὅτι οὐδὲν χρέος πρέπει ποτὲ νὰ μένῃ ἀνεξοφλήτον καὶ εἶνε γεγονός ὅτι οὐδεμία εὐημερία εἶνε ποτὲ ἐφικτὴ ἀνευ ἠθικῆς.

Σύνολον εἶνε εἰς θέσιν νὰ θεσπίσῃ σύστημα κυκλοφορίας τοῦ πλούτου καθ' ὃ καὶ αἱ ποικιλότητας καὶ μάλιστα συγκρουόμεναι χρεῖαι τοῦ ἀτόμου νὰ ἱκανοποιῶνται, ἀπαξ τεθείσης τῆς ἠθικῆς ἀρχῆς ὅτι *εἴμεθα ὅλοι ὀφειλέται τοῦ Συνόλου.* Εἰς τοῦτο ἀντιτάσσεται ἡ ἐνστάσις ὅτι πάντοτε θὰ ὑπάρχωσιν ἄνθρωποι οἵτινες θὰ κωφεύωσιν εἰς ταύτην τὴν ἠθικὴν ἀρχὴν, καὶ οὐδέποτε θὰ ἔχωσι τὴν φιλοτιμίαν νὰ ἐξοφλήσωσι τὸ χρέος των πρὸς τὸ Σύνολον, ἀλλὰ θὰ ἐπιμένωσιν ὄντες ὀκνηροὶ καὶ ἀβέλτεροι. Ἀβέλτεροι ἀκριβῶς αὐτό· δηλαδὴ πάσχοντες, νοσοῦντες, παράλυτοι. Ἀλλὰ ἀπὸ αὐτοῦ τὸ ὑγιὲς καὶ σθεναρὸν Σύνολον δὲν ἀπαιτεῖ τίποτε· ἀφοῦ δὲν ἀπαιτεῖ οὐδὲ ἀπὸ τοῦς ἄλλους τίποτε εἰμὴ κατὰ τὰς δυνάμεις των. Τί ν' ἀπαιτήσῃ δὲ ἀπὸ τοῦς μὴ ἔχοντας δυνάμεις. Αὐτοῦς θὰ τοῦς περιθάλλῃ δι' εἰδικῆς μερίνης, καὶ εἶνε πρόδηλον ὅτι προϊόντος τοῦ χρόνου, οἱ τοιοῦτοι θὰ ἐκλείψωσιν ὀλοτελῶς. Μέχρις οὗ ἐκλείψωσι θὰ περιθάλλῃ αὐτοῦς λόγῳ τῆς διανοητικῆς βλάβης ἢν καλοῦμεν ὀκνηρίαν, ἀφιλοτιμίαν, ἀβελτερίαν. Εἶνε δὲ πρόδηλον ἐντεῦθεν ὅτι ἐπίσης θὰ περιθάλλῃ καὶ προστατεύῃ τοῦς ἐξ ἄλλων σωματικῶν περιπτώσεων ἀδυνατοῦντας νὰ ἐξοφλήσωσι τὸ χρέος των. Γέροντες, ἀνήλικοι καὶ οἱ τοιοῦτοι θὰ τυγχάνωσι τῆς προστασίας τοῦ Συνόλου ἀντιθέτως πρὸς ὅτι συμβαίνει σήμερον ὅτε τὸ Σύνολον πενιχρὸν ὄν ἕνεκα τῆς παθολογικῆς καταστάσεως τῶν πλείστων, ἐγκαταλείπει τοῦς γέροντας, τοῦς ἀνηλίκους, τοῦς ἀναπήρους, τοῦς ἀβελτέρους καὶ τοῦς ἄλλως πάσχοντας εἰς τὴν ὀμότητα τῶν ἀγωνιζομένων νὰ πλουτίζωσιν ἑαυτούς. Ἡ ἠθικὴ λοιπὸν ἀρχὴ ἐφ' ἧς εἴπομεν ὅτι δέον νὰ βασιίεται ἡ κυκλοφορία τοῦ πλούτου εἶνε ὅτι *εἴμεθα ὅλοι ὀφειλέται τοῦ Συνόλου.* Ἐξ αὐτῆς δὲ τῆς ἠθικῆς ἀρχῆς ἀπορρέει ὁ νόμος καθ' ὃν τὸ ὑγιὲς καὶ εὐπορον Σύνολον (ἢ ὑγεία του δὲ καὶ ἡ εὐπορία του ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἐνδελεχοῦς προσπάθειας τῶν ἀτόμων νὰ πλουτίζωσιν αὐτό) δὲν θὰ ἀνέχεται νὰ πάσχη οὔτε ἐν ἄτομον.

Η ΕΡΕΥΝΑ.

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ.

Ἡ φαντασία μου ἢ φτώχῃ σὲν κάποτε μοῦ λέει
Δεῖλὰ τραγοῦδια κι' ἀτεχνὰ στὴ Φύσι νὰ σκορπίζω.
Ἄν τὸ ὄχρὸ φθινόπωρο ποῦ κρυφοσιγαλαίει
Μοῦ λέει τὰ λουλούδια του μὲ δάκρυ νὰ ραντίζω

Καὶ ἂν μοῦ λέγ' ἡ ἀνοιχτὴ τὰ δάκρυα νὰ σφογγίσω
Καὶ τὴ δικὴ τῆς ὀμορφιά νὰ γλυκοτραγουδήσω
Ἐγ' ὅμως τὰ τραγοῦδια μου καὶ τοῦς ἀνθούς τῆς παίρνω
Καὶ στὴν πανέμορφη ΕΡΕΥΝΑ λατρευτικὰ τὰ φέρνω.

Ἄλλ' ἔφαρνα σὲν ἀνοίξῃ τὴν ΕΡΕΥΝΑ καὶ εἶδα...
Ἔβγυνε μύρο πρὶν τρανὸν ἢ κάθε τῆς σελίδα.
Μύρια λουλούδια δάφνινα ἦσαν ἐκεῖ σπαρμένα
Κι' οὐράνια ὄδιναν εὐωδιά σὲ λόγια ἐμπνευσμένα!

Σιμόνε ἢ φαντασία μου μὲ τὸ δειλὸ τῆς χέρι
Καὶ κόβει ἀπὸ τὰ λουλούδια τῆς δάφνης τὰ κάρθινα
Στεφάνια κάνει ἀπ' τοῦς ἀνθούς καὶ πτερωτὴ τὰ φέρει
Στὸ συγγραφεὶ ἐνδοξα μὲ στίχους ἐνωμένα!

Στρέφι, Ὀλυμπίων

ΜΕΛΠΟΜΕΝΗ ΑΛΕΒΙΖΟΥ